

Periodiek

Historische Kring Maarsse, 50^e jaargang
nr. 1 - 2023

MET O.A.:

MOLEN MAARSSENBROEK

Vijenvoij

VERDWIJNPIJN
deel 2

NATUURGEBIED
MOLENPOLDER
deel 2

Door erkend scharrelvee

Slagerij
Dorresteyn
sinds 1882

Nassastraat 4
Tel. 0346 - 561219
Maarsssen

RADIO - T.V.
ELECTR. HUISHOUDELIJK
+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP
+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassastraat 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

Bij ons is iedereen welkom
waar de fiets ook vandaan komt.

Nassastraat 99, Maarssen
Telefoon: 0346-760760

info@honigtweewielerspecialist.nl
www.honigtweewielerspecialist.nl

 VOLG ONS OP FACEBOOK
WWW.FACEBOOK.COM/HONIGTWEEWIELERSPECIALIST

VAN VREDENDAAL & ZN
aannemersbedrijfstrestauratiewerken

anno 1911

Harmonieweg 1 3603 BN Maarssen

info@vanvredendaalenzn.nl 0346

561356
www.vanvredendaalenzn.nl 06 12 961
465

colofon

De Historische Kring Maarssen is opgericht op 11 september 1972 en opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 301763120000.

Informatie en contact

Website: www.historischekringmaarssen.nl
E-mail: secretaris@historischekringmaarssen.nl

Bestuur

Bert Appeldoorn, voorzitter
E-mail: voorzitter@historischekringmaarssen.nl
Arie van Ginkel, secretaris
Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346-564168
E-mail: secretaris@historischekringmaarssen.nl
Len Goossens, penningmeester
E-mail: penningmeester@historischekringmaarssen.nl
Hans van Bommel, Bert de Ruiter

Ledenbeheer:

Jantien de Ruiter
E-mail: ledenbeheer@historischekringmaarssen.nl
Tel: 0346-563599

Ereleden:

Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000), dhr. B. de Ruiter (21-02-2002), mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema (23-02-2006), dhr. B. Visschedijk (26-02-2009), mevr. A. Wolters-Dekkers (03-03-2011), dhr. H. Blaauw (06-03-2014), dhr. H. van Bommel (28-10-2021)

Leden van verdienste:

Drs. W. Smits (10-02-1994), mevr. A.P. van Haaften-van Rijswijk (26-02-2015), mevr. R. Tjihuis (10-03-2016)

Periodiek:

Hoofdredactie: Jaap Trouw, Piet Gentenaar
Secretaris: Arjan van Weele
Redacteuren: Bert de Ruiter, Herman Schols, Els Sonneveld
Eindredactie: Ria Tjihuis
Kopij zenden aan Piet Gentenaar. E-mail: redactie@historischekringmaarssen.nl
Verkoop losse nummers: Bert de Ruiter, Nicolaas Maesstraat 6, tel: 0346-563599

Lidmaatschap:

Het lidmaatschap bedraagt € 15,00 per jaar. Opzeggen kan alleen per kalenderjaar. Voor meer informatie en aanmelden als lid van de Kring zie de website of neem contact op met Jantien de Ruiter, Nicolaas Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen, tel: 0346-563599.
E-mail: ledenbeheer@historischekringmaarssen.nl
Ons bankrekeningnummer is NL93INGB0002907376
t.n.v. Penningmeester HKM

Vormgeving en productie:

Topic Creatieve Communicatie, Wierden.

inhoud

- 1 Colofon en Inhoud
- 2 Kringnieuws en jubileumnieuws
- 6 Impressies Canonlezers
- 7 Natuurgebied Molenpolder, herinrichting en natuurontwikkeling. Deel 2
- 14 De wandeling van De Pijper in 1916, een terugblik. Deel 16
- 16 Molen Maarssenbroek
- 22 Verdwijnpijn, verdwenen gebouwen in de oude dorpskern. Deel 2
- 31 Vijftig jaar verenigingsleven in Maarssen: 1972-2022

op de cover

Detail van een kaart van Scorelius uit 1586, waar de Breukelse korenmolen nog een standerdmolen is en waarvan de opbouw nagenoeg identiek is aan de Maarssenbroekse watermolen.
Bron: HUA, kapittel van Sint-Pieter, toegang 220, inv. nr. 480.
Bewerking Ria Tjihuis.

Kringnieuws en jubileumnieuws

Nieuwjaarswens

Kringnieuws en jubileumnieuws

Nieuwjaarswens

Het bestuur wenst u allen een gelukkig en gezond 2023 toe. Wij hopen in dit jubileumjaar weer een aantal mooie activiteiten te organiseren die uw belangstelling zullen hebben.

Daarbij worden we dit jaar nadrukkelijk gesteund door de jubileumcommissie die aan een gevarieerd aanbod van activiteiten werkt.

Korte terugblik

Het bestuur wil allen bedanken die bijgedragen hebben aan de dagelijkse en bijzondere activiteiten van de Kring. De jubileumactiviteiten geven het jaar een mooie glans.

Het was geweldig dat na de twee jaren waarin corona ons teisterde, de gangbare activiteiten konden worden opgepakt.

Zo kon in september vorig jaar de opening van het jubileumjaar groots gevierd worden in de voormalige priorij van Doornburgh, waarbij de presentatie van ons jubileumboek 'Canon van Maarssen en omliggende kernen' centraal stond. Burgemeester Ap Reinders ontving het eerste exemplaar en het kwam met een toegesneden praatje bij de auteurs terecht. Het boek blijkt een groot succes te zijn!

Direct daarna werd een reeks lezingen gestart in o.a. Slot Zuylen, De Open Hof en De Dorpskerk in Tienhoven en alle waren geïnspireerd op thema's van de Canon van Maarssen. De reguliere kringlezingen, zoals die op de ALV door Hans van Bommel, en de excursie (naar Hoorn) konden ook gewoon doorgang vinden.

Het Periodiek, een belangrijke waarde voor onze vereniging, verscheen weer vier keer, de laatste keer zelfs in een extra dikke jubileumuitgave.

Bestuur en organisatie

De posities van penningmeester en voorzitter konden respectievelijk in het voor- en najaar op de Algemene Ledenvergaderingen vervuld

worden met de benoeming van Len Goossens en Bert Appeldoorn.

Schenking van vrijwilligers Doornburgh

De tuinvrijwilligers van Doornburgh reserveren jaarlijks hun vrijwilligersbijdrage en die verdelen zij dan over een aantal lokale goede doelen. De Kring werd als één van deze doelen gekozen en ontving een bedrag van € 1.500,00 (zie afbeelding 1). Dit bedrag zal vooral worden aangewend voor verbetering van de computerapparatuur.

Schenking van vrijwilligers tuinploeg Doornburgh

Korte vooruitblik jubileumjaar

Inmiddels is de reeks activiteiten in het kader van het jubileum voortgezet met een lezing en excursie in DeFabrique en staat er ons dit jaar nog een aantal mooie andere lezingen te wachten o.a. in het koetshuis van Slot Zuylen en op Nijenrode. Het onderwijsproject over de Canon met gastlessen door vertegenwoordigers van de HKM voor 24 groepen 8 van de basisscholen in Maarssen en omgeving is inmiddels succesvol afgerond. Dit project is uitgevoerd in samenwerking met het LEU en Kunst Centraal.

Naast het jubileumboek Canon van Maarssen en omliggende kernen is er ook een digitale canon samengesteld. Deze zal in maart 2023 online worden gezet.

Er zal ook een historische fotowedstrijd georganiseerd worden voor de inwoners van Maarssen en omgeving. Doel van deze wedstrijd is om iedereen via fotografie in contact te brengen met ons

historisch en cultureel erfgoed. Meer informatie over deze en andere activiteiten leest u in onze nieuwsbrief, op de HKM-website en in de VAR.

Jaarlijkse excursie

Op 13 mei a.s. brengen we een bezoek aan Harderwijk. Wij krijgen in de ochtend een rondleiding met gidsen door dit mooie Zuiderzeestadje, maar maken eerst een koffiestop bij De Boterlap. Na de rondleiding gebruiken wij op eigen gelegenheid de lunch. Na de lunch wordt de groep in tweeën gedeeld. De ene groep gaat naar het Stadsmuseum en de andere groep naar het Marius van Dokkum Museum. Na afloop van het bezoek wordt er gewisseld. Voor leden kost de excursie € 40,00 en voor niet-leden € 45,00. Gebruik van uw museumkaart geeft recht op korting van € 15,00. Inbegrepen bij de prijs zijn de busreis, de koffie en entree musea. Opgeven kan tijdens de algemene jaarvergadering van 30 maart a.s. of daarna bij voorkeur per e-mail aan penningmeester@historischekringmaarsssen.nl of een telefoontje naar onze penningmeester, Len Goossens, tel. 0636261409. Het verschuldigde bedrag moet worden overgemaakt op rekeningnummer NL93INGB0002907376 ten name van de penningmeester Historische Kring Maarssen. Uw deelname is pas definitief als wij het geld ontvangen hebben. Wacht niet te lang met reserveren, want de belangstelling is altijd groot. ●

Convocatie

Donderdag 30 maart 2023 houdt de Historische Kring Maarssen zijn jaarlijkse algemene ledenvergadering (ALV). Het bestuur nodigt alle leden uit om deze vergadering bij te wonen. De bijeenkomst wordt gehouden in De Open Hof, Kerkweg 60 te Maarssen.

Aanvang 19.45 uur (inloop vanaf 19.15 uur)

De stukken: het financieel jaarverslag 2022, de begroting voor 2023, de notulen van de ledenvergadering van 7 april 2022 en ingelaste ledenvergadering van 13 oktober 2022, evenals het jaarverslag over 2022 zijn op de avond van de ledenvergadering aan de zaal beperkt beschikbaar. Vanaf twee weken voor de vergadering worden de stukken op onze website gepubliceerd: www.historischekringmaarsssen.nl/home/bestuur-en-organisatie/verantwoording/

Agenda

1. Opening door de voorzitter
2. Ingekomen stukken en mededelingen
3. Notulen van de jaarvergadering van 7 april 2022 en 13 oktober 2022
4. Jaarverslag over 2022
5. Financieel verslag over 2022 en de begroting voor 2023
6. Verslag van de kascommissie over 2022
7. Vaststelling van de contributie over 2023 en 2024
8. Verkiezing kascommissie
9. Bestuursverkiezing
10. Activiteitenjaarplan 2023
11. Rondvraag
12. Sluiting

Mevrouw Helma Bokhove heeft zich bereid verklaard als bestuurslid de portefeuille voor 'Monumenten, archeologie en planologie' op zich te nemen. Vacant is de portefeuille 'Communicatie, activiteiten en promotie'.

Namen van tegenkandidaten kunnen tot één week voor de vergadering bij de secretaris ingediend worden: secretaris@historischekringmaarsssen.nl

Na de pauze (voorlopig programma):

Informatie over de digitale Canon door Carlo de Meijer en een presentatie over UNESCO Werelderfgoed, Grachtengordel Amsterdam door Helma Bokhove.

Niet-leden zijn ook welkom bij deze bijeenkomst. Zij betalen € 5,00 entree. Zij mogen aanwezig zijn bij de jaarvergadering, maar zij hebben geen stemrecht. Het bestuur hoopt velen van u te mogen begroeten op deze avond in De Open Hof.

Namens het bestuur,
Arie van Ginkel, secretaris

Impressies van Canonlezers

In het tijdschrift 'Oud-Utrecht' van december 2022 stond de volgende reactie op ons jubileumboek: *'... een omvangrijk en rijk geïllustreerd boek dat ongetwijfeld voor de komende decennia het standaardwerk zal zijn over de geschiedenis van het Vechtdorp Maarssen en de aangrenzende kernen Oud-Zuilen, Oud-Maarsseveen, Tienhoven en Molenpolder.'* Een prachtig compliment, afkomstig uit onverdachte hoek. Hoe denken onze lezers over het jubileumboek? Wij vroegen het een aantal van hen.

Marcel Akkerman

Ik heb het boek nog niet in zijn geheel gelezen. Wel doorgebladerd en de laatste hoofdstukken, de wat meer recente geschiedenis dus, gelezen. Die vond ik om te beginnen boeiend voor mij als 'nieuwkomer'.

Ik vind het een zeer mooie uitgave, geschikt om over langere tijd af en toe op te pakken en een deel te lezen. De indeling in hoofdstukken nodigt daar ook toe uit. Ook mooi om cadeau te geven, maar dan wel aan mensen die iets met Maarssen hebben.

Co en Nel Grootendorst

De opmaak van het boek vind ik passend bij de verhalen, ziet er perfect uit. De titel is mooi gekozen. Er zijn altijd critici die zeggen 'we vinden dat sectoren of delen uit kernen niet benoemd worden', maar dat is een kwestie van keuzes maken en daar ben ik het geheel mee eens. Het boek is zeker aanbevelingswaardig, ook als cadeau.

Een boek waar je als Historische Kring trots op mag zijn. Alle eer voor de schrijvers en samenstellers van het boek. (Co)

Ik heb inmiddels 30 hoofdstukken gelezen, heel interessant. Je zou eigenlijk veel meer moeten kunnen onthouden. Vooral de oude verhalen vind ik mooi, hoe de mensen leefden. Maar ook wat er allemaal veranderd is in de loop van de jaren. Wat een werk moet het geweest zijn om alles op en uit te zoeken, en in mooie hoofdstukken te

verwerken, proficiat. Ik lees er regelmatig een hoofdstuk uit en heb nog wel wat hoofdstukken te gaan, maar ik lees het met veel plezier. Ik vind dat het ook heel mooi gebruikt kan worden als naslagwerk, mooi om het in bezit te hebben. (Nel)

Ad van den Engel

Het boek heb ik nu zo'n zes tot zeven weken in mijn bezit. De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat ik veel verder had willen zijn met het lezen van het boek. Ik ben op dit moment met het echte lezen gevorderd net voorbij de Grote Ontginning. Toen ik het boek aanschafte, heb ik het wel geheel doorgenomen, globaal gekeken naar de inhoud en naar de afbeeldingen, foto's en bronvermeldingen en ik heb dan ook een heel aardig beeld van het boek. Ik ben daar lyrisch over. Ik heb een groot ontzag voor de mensen, die hieraan hebben gewerkt. Wat een klus is dat geweest. Je moet echt behept zijn met een enorme vasthoudendheid en een zeker fanatisme om er zoiets moois van te maken en dat, voor zover ik reeds kan vaststellen, zo compleet is in alle facetten van onze Maarsse ontstaansgeschiedenis.

Het boek draagt uit, dat we in een uniek stukje Nederland wonen. Het is een aanrader als je een beetje behept bent met de plaatselijke geschiedenis om dit boek aan te schaffen. Ik weet zeker dat ik het na een paar jaar weer eens zal pakken om mijn geheugen weer op te frissen.

Ik feliciteer de HKM met dit boek en wens haar veel succes.

Loekie Schwartz

Ik heb het boek al wel met heel veel plezier ingezien, maar nog niet degelijk gelezen. Mijn eerste indruk: het is prachtig geproduceerd en een gedegen basis voor toekomstige ontwikkelingen. Ik zit met zoveel plezier te lezen en zou dit boek sterk aanraden, niet alleen aan iedere bewoner van de gemeente Stichtse Vecht, maar ook aan alle leden van plaatselijke historische genootschappen in het land. Zoveel kennis en liefde spreekt eruit! ●

Natuurgebied Molenpolder, herinrichting en natuurontwikkeling Deel 2

Jaap Trouw

Inleiding

De eerste stappen voelen onzeker aan; alsof ik dronken ben. Onder mijn voeten beweegt de bodem in een golvend patroon. Bij iedere stap hoor ik een soppend geluid. Het is voor mij een unieke ervaring om te lopen op trilveen, een zeldzaam bodem- en vegetatietype dat bestaat uit een dunne, slappe ondergrond van vegetatie, die drijft op water of slappe modder.

Het eerste artikel over natuurgebied Molenpolder (zie *Periodiek 3 – 2022*) beschreef de ontwikkeling van het moeraslandschap sinds de vroege middeleeuwen tot ongeveer het midden van de negentiende eeuw. Door de ontginning van de woeste gronden en de turfwinning in die voorbije eeuwen, ontstond een totaal ander

landschap; een bijzonder landschap, met agrarische gronden, legakkers, petgaten, rietkragen, moerasbosjes en grote plassen (zie afbeelding 1). Het kerngebied van het Noorderpark, waaronder de Molenpolder valt, is niet zonder reden aangewezen als Natura 2000-gebied. Het laagveenmoeras in het gebied is namelijk ecologisch van grote betekenis, zeker ook vanuit internationaal perspectief. Het draait daarbij in belangrijke mate om de zogenaamde verlandingscyclus. Hoe dat proces precies in zijn werk gaat, is afhankelijk van diverse factoren, zoals we hierna zullen zien. We noemen alvast de aanwezigheid van bagger op de bodem van het water, de voedselrijkdom van het water en het agrarisch gebruik van water en grond.

1
Natuurgebied Molenpolder. Foto Ria Tjihuis.

In dit vervolgartikel staan de herinrichting en natuurontwikkeling van de Oostelijke Vechtplasen in het algemeen en in het bijzonder het natuurgebied Molenpolder centraal. We duiken in de recente natuurlijke historie van het gebied en bestrijken daarmee grofweg een periode van een halve eeuw. De bijzondere kenmerken en fasen van de moerasnatuur komen daarbij als eerste aan bod. De zogenaamde verlandingscyclus vervult daarin een belangrijke rol, evenals de specifieke flora en fauna die bij die cyclus hoort. Ook grondwaterstromen en wijzigingen daarin blijken een belangrijke factor te zijn voor de natuur en hoe die zich in de Molenpolder ontwikkeld heeft. We besluiten dit artikel met de herinrichting van het gebied die zich in de laatste decennia heeft voltrokken en de gevolgen daarvan voor het herstel en de ontwikkeling van de natuur.

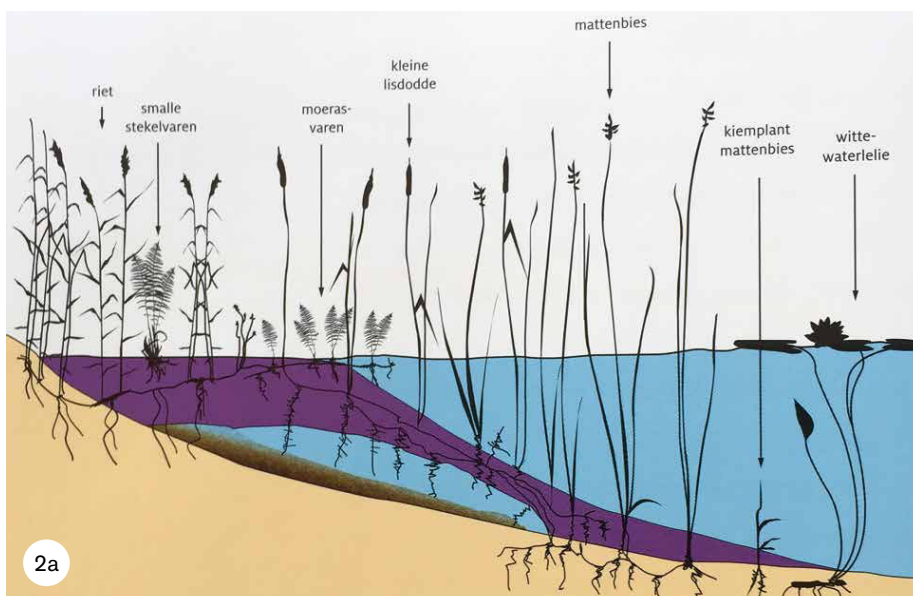
Verlanding

De verlanding in het laagveenmoeras begint met de aanwezigheid van helder water. Bij verlanding wordt het heldere water na verloop van jaren spontaan vervangen door een pakket samengeperste plantenresten, ofwel veen. Er zijn namelijk planten die met hun wortels en wortelstokken modder en bagger kunnen vasthouden. Zo kan een bodemlaag ontstaan die opgehoogd wordt met zijn eigen afgestorven

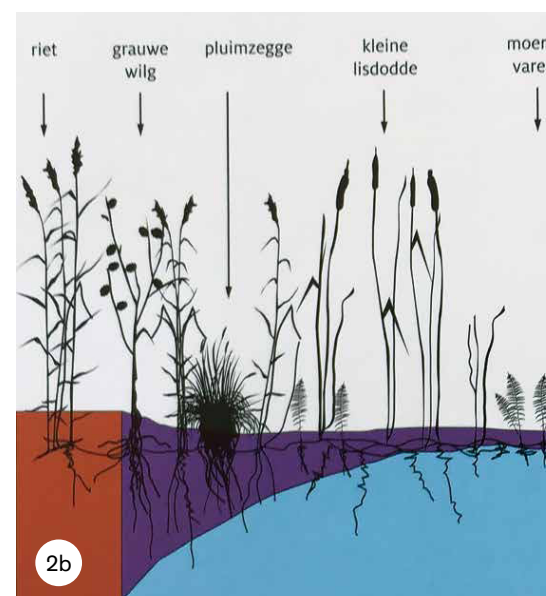
resten. Het resultaat van zo'n drijvende wortelmat heet een kragge of zodde en kan na verloop van tijd overgaan in zogenaamd trilveen. Waar in een gebied met water de verlanding precies plaatsvindt, is afhankelijk van de aanwezigheid van een baggerlaag op de bodem en de windrichting. In ons land waait de wind vaak uit het zuidwesten. Die zorgt voor een bovenstroom in het water van zuidwest naar noordoost. De terugvloeiende onderstroom wervelt bagger van de bodem op en transporteert die naar de zuidwestoever, waar de bagger vervolgens bezinkt. De kans op verlanding is in het algemeen dus het grootst aan de luwe oever van een water.

Verlanding kan op drie manieren plaatsvinden: door het ophogen van de bodem, door het uitgroeien van drijvende planten vanaf de oever of door het verankeren van drijvende planteneilandjes, de zogenaamde drijfkillen. De afbeeldingen 2a, 2b en 2c geven hiervan een schematische weergave. Deze afbeeldingen en die van afbeelding 3 zijn overgenomen uit het boek van *Wim Weijs, Natuur & landschap van de Vechtstreek*, p. 184. De betekenis van de kleuren is als volgt: wortelmat (paars), legakker (roodbruin), zand (lichtbruin), rottings-slib (donkerbruin) en water (lichtblauw).

De verlanding verloopt in een aantal fasen, elk met een eigen, kenmerkende vegetatie:

Verlanding door bodemophoging.

Verlanding door uitgroei vanaf oever.

- In de zogeheten *pionierfase* staan moerasplanten, zoals kleine lisdodde en galigaan, nog in water van enige diepte.
- Tijdens de *slaapmosfase* hoogt de bodem zich op tot de waterspiegel. Slaapmossen vormen daarin kussens, waarin ook landplanten zich kunnen vestigen. ¹⁾
- De *veenmosfase* treedt in zodra de mosbodem verder boven de waterspiegel uitkomt en de kragge zich verder verdicht heeft. De invloed van het oppervlakte- en kwelwater vermindert, die van regenwater neemt echter toe, waardoor veenmossen zich in deze bodem thuis gaan voelen. ²⁾
- Zodra de veenmossen zijn opgegroeid tot dikke kussens kunnen veel moerasplanten het grondwater niet meer bereiken en maken dan plaats voor dwergstruiken, zoals diverse heidesoorten en bos, bestaande uit wilgen, elzen of berken. Dit is de *heide- en bosfase*. In een heel sterk voedselarm milieu ontstaat er echter geen bos maar hoogveen en zou men dit de *hoogveenfase* kunnen noemen.

Trilveen

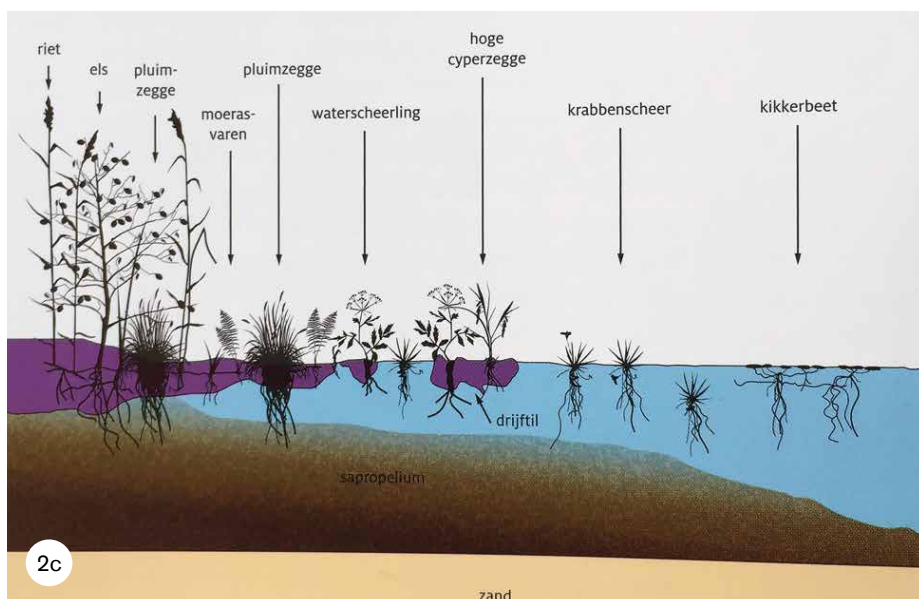
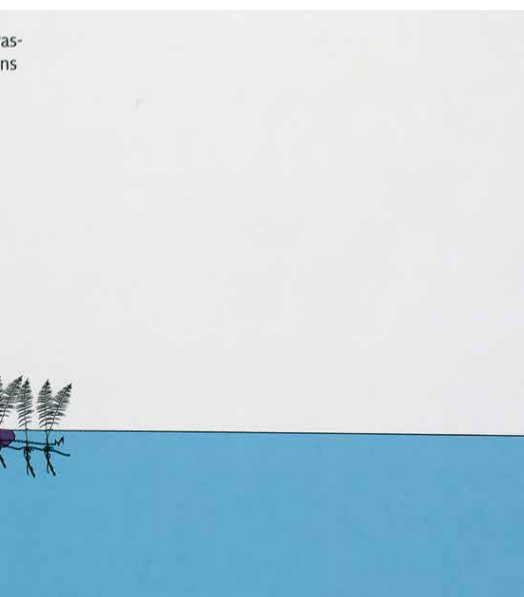
Trilveen dankt zijn naam aan de slappe bodems die op en neer bewegen als er overheen gelopen wordt. Het is een 20 tot 70 centimeter dikke, op water of slappe modder drijvende laag van

plantenresten. De laag bestaat uit gras- en zeggewortels die zo sterk met elkaar vervlochten zijn dat deze betreden kunnen worden. Trilveen is erg kwetsbaar. Intensieve betreding door wandelaars, golfslag door watersporters, een te laag waterpeil en een te voedselrijke waterkwaliteit (bemesting) doen het trilveen geen goed. Om te voorkomen dat trilveen op den duur gaat verlanden en ‘verbossen’ moet het voedselarm worden gehouden. Dat doet men door het voorzichtig te maaien en het maaisel af te voeren. Men kan daarbij alleen lichte maaimachines gebruiken, want zwaar materieel zou door het trilveen heen kunnen zakken. Jonge, dunne delen kunnen alleen met de hand worden gemaaid.

Voedselrijkdom van het water

Welke moerasplanten in de Molenpolder het goed doen en welke niet, is niet alleen afhankelijk van het stadium van verlanding, maar ook van de voedselrijkdom van het water. Afhankelijk van de mate van voedselrijkdom gebruikt men daarvoor de termen *mesotroof* (matig voedselrijk), *eutroof* (voedselrijk) en *hypertroof* (zeer voedselrijk).

In afbeelding 3 zijn de verlandingsfasen op de verticale as afgezet tegen de voedselrijkdom van het water op de horizontale as. We kunnen uit deze figuur aflezen welke moerasplanten achtereenvolgens voorkomen of dominant worden

Verlanding door verankering van drijftillen.

tijdens de diverse verlandingsfasen, in afhankelijkheid van de voedselrijkdom van het water. Zo zien we dat in voedselarm water kranswieren kunnen groeien, waarna in de pionierfase holpijp en snavelzegge opkomen die op hun beurt in de slaapmos- en veenmosfase opgevolgd worden door (veenmos) trilveen. In de heide- en bosfase tenslotte doen moerasheide en berken hun intrede. Door de (nog) te hoge voedselrijkdom van het water in de Molenpolder komen deze vegetatiesoorten helaas niet zoveel meer voor. Dat geldt ook voor de andere, lichtbruin gemarkeerde planten, krabbenscheer, waterscheerling en hoge cyperzegge.

Feitelijk is de Bethunepolder door het vele kwelwater als polder mislukt.

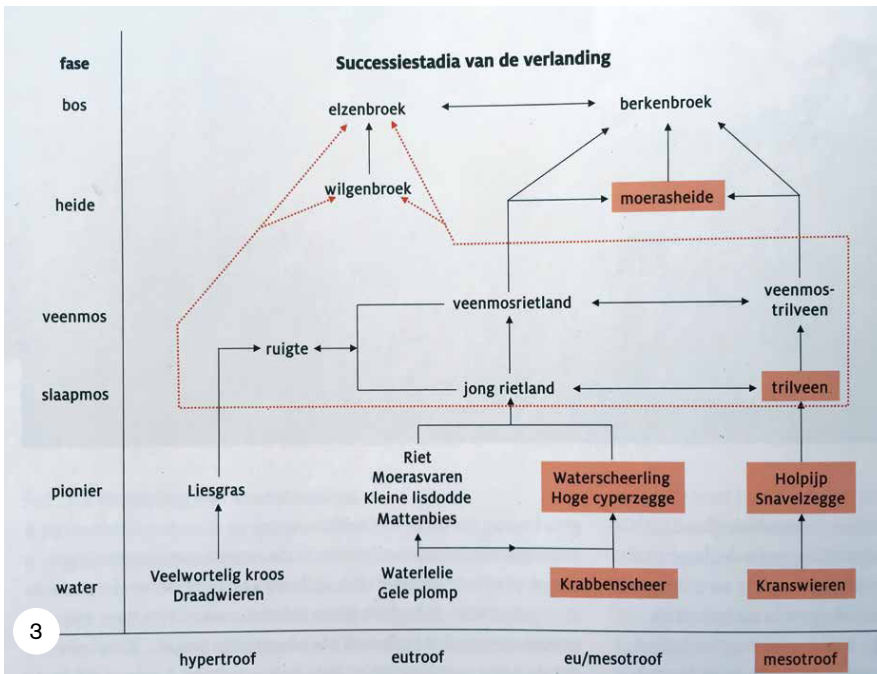
Bethunepolder en de Grote Maarsseveense Plas. De Bethunepolder, met een peil dat circa 2,5 m lager ligt dan de omgeving, is het resultaat van een moeizame drooglegging van een grote plas rond 1880-1882. De laaggelegen polder onttrekt veel water uit de omgeving dat vanuit het Gooi

hiernaartoe vloeit. De sloten liggen op zeer korte afstand van elkaar om het overvloedig toestromende kwelwater te kunnen verwerken. Feitelijk is de Bethunepolder door het vele kwelwater als polder mislukt, maar blijkt gered door het wegpompen van een flink deel van de kwel voor de Amsterdamse drinkwatervoorziening.

Ten zuiden van de Molenpolder ligt de Grote Maarsseveense Plas die een diepte heeft tot wel 30 meter. Dit is een zandwinplas die in de zestiger jaren van de vorige eeuw is gegraven voor de bouw van de Utrechtse wijk Overvecht. Ook die menselijke ingreep heeft een grote invloed op de waterkringloop en de naturomgeving. Dat komt vooral doordat er veel meer kwelwater vanaf de

Utrechtse Heuvelrug direct afstroomt naar de Grote Maarsseveense Plas, waardoor er minder van het voedselarme water het natuurgebied Molenpolder binnenkomt.

Binnen het gebied zijn grondwaterstromen van groot belang. Het eeuwenoude kwelwater uit de Utrechtse Heuvelrug bevat veel kalk, ijzer en carbonaat maar is arm aan stikstof en fosfaat. Door de voortdurende aanvoer van dit schone kwelwater wordt een teveel aan voedingsstoffen en verontreinigingen voor een deel weggedrukt, waarmee de diversiteit van de natuur vanzelfsprekend gediend is.

Opvolging van vegetatie.

Grondwaterstromen

Uit het voorgaande is duidelijk geworden dat de kwaliteit en voedselrijkdom van het water in de Molenpolder en omgeving van groot belang zijn voor de diversiteit van de natuur. Het inlaten van verontreinigd oppervlaktewater uit de Rijn en het overbemesten van agrarische gronden in het gebied zijn factoren die daar negatief op uitwerken, maar er komt nog iets anders bij.

Direct aan natuurgebied de Molenpolder grenst een tweetal landschapselementen met een flinke waterkundige invloed op dit gebied, namelijk de

Zonnedaauw. Foto Ria Tijhuis.

Bijzondere flora en fauna

Het herstellen en behouden van de eerdergenoemde verlandingscyclus is de belangrijkste beheeropgave voor de Molenpolder en omgeving. Het gaat daarbij om de ontwikkeling naar moerasnatuur van vegetaties als kranswier, fonteinkruid en krabbenscheer met bijbehorende specifieke fauna zoals onder andere de groene glazenmaker. Hierin is het trilveen dat in het Noorderpark een zwaartepunt heeft, het meest bijzondere stadium met zeer zeldzame moerassoorten als slank wollegras, moeraskartelblad, draadzegge, het vleesetende plantje zonnedaauw (zie afbeelding 4) en diverse soorten orchideeën, zoals bijvoorbeeld de ‘gewone’ rietorchis en de gevlekte rietorchis. Ook blauwgraslanden en laagveenbossen zijn hier bijzondere biotopen. ³⁾

Het beheer van het gebied is er dan ook op gericht om de opvolging in de stadia met hoge biodiversiteit te vertragen door beheermaatregelen als afplaggen, en om deze stadia uiteindelijk weer opnieuw te verkrijgen vanuit nieuw te graven petgaten. Die petgaten komen vooral voor in de Westbroekse Zodden en de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven en in een wat minder soortenrijke variant in de Molenpolder.

Ook de bijzondere fauna is afhankelijk van een evenwichtig laagveenmoeras en goede watercondities voor voortplanting en het vinden van voedsel. Zeldzame broedvogels, zoals de grote karekiet, de snor, de blauwborst, de purperreiger, de roerdomp en de zwarte stern komen in dit gebied voor of hebben hier hun foerageergebied. De krabbenscheervelden,

die in een aantal sloten en petgaten aanwezig zijn, zijn van levensvoorwaarde voor de groene glazenmaker. De vrouwtjes van deze libellesoort leggen hun eitjes namelijk vrijwel uitsluitend net onder het wateroppervlak in een krabbenscheerblad. ⁴⁾

Herinrichting en natuurherstel

Het was in de herfst van 1995 dat Provinciale Staten instemden met het door de Centrale Landinrichtingscommissie aangeboden Landinrichtingsplan voor het Noorderpark. Aan dit plan gingen verschillende andere plannen vooraf, waaronder het herinrichtingsplan Noorderpark en het Natura 2000-plan met het bijbehorende EU-financieringsplan LIFE Nature voor natte natuurgebieden. Na een periode van zo’n tien jaar planvorming, voorbereiding en inspraakrondes kon de uitvoering van de herinrichtingsplannen dan eindelijk starten.

Voor de Oostelijke Vechtplassen als geheel koos de provincie voor de volgende drie hoofdoelen (‘kernopgaven’):

1. Een evenwichtig systeem voor zowel de waterkwaliteit als de waterkwantiteit. Dit zou moeten leiden tot natuurlijke leefvormen en leefgebieden, zoals wateren met kranswier, meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, aanwezigheid van de zwarte stern, de slakkensoort platte schijfhoren, de vissoorten bittervoorn en grote- en kleine modderkruiper en insecten, zoals de gevlekte witsnuitlibel en gestreepte waterroofkever.
2. Alle opvolgingsstadia van verlanding van laagveen zijn in ruimte en tijd aanwezig. Bijbehorende natuurtypen: trilvenen met onder meer groenknolorchis, veenmosrietlanden, vochtige heiden, blauwgraslanden, galigaanmoerassen, hoogveenbossen en gemeenschappen van open water.
3. Herstel van grote oppervlakten en brede zones overjarig riet, inclusief waterriet. Bijbehorende diersoorten: roerdomp, purperreiger, snor, grote karekiet en Noordse woelmuis.

Een deel van de maatregelen in het landinrichtingsplan was gericht op verbetering van de verkeersafwikkeling, zoals de aanleg van vrij liggende fietspaden en snelheidsbeperkende maatregelen. Beoogd werd om de verkaveling van de agrarische

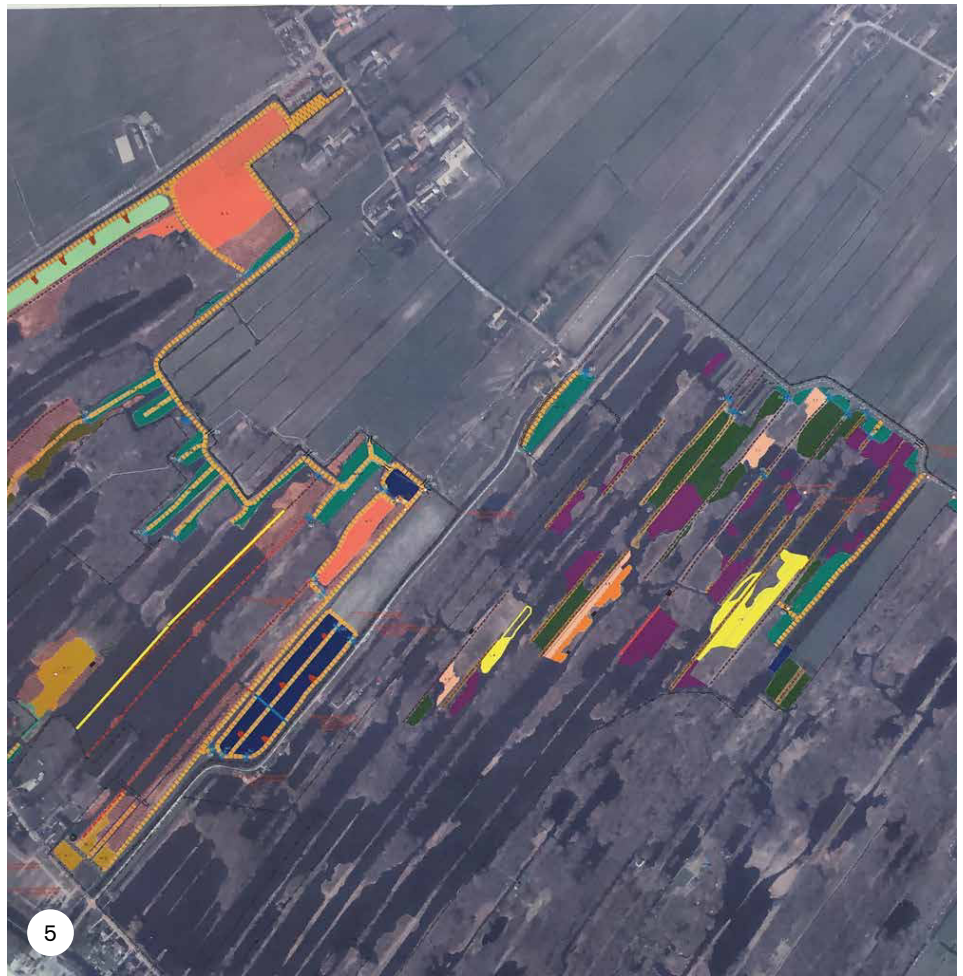
bedrijven te verbeteren door grondruil en verplaatsing van boerderijen.

Een ander deel van de voorgestelde maatregelen in het landinrichtingsplan was specifiek gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van natuurwaarden. Zo werd ingezet op verbetering van de waterkwaliteit, verhoging van de grondwaterstanden, vergroting van het natuurgebied, versterking van de ruimtelijke samenhang en verbetering van het beheer. Zoals hiervoor beschreven was het idee om de verlandingscyclus nieuw, jong leven in te blazen en wel door het rooien van moerasbos, het graven van nieuwe petgaten en het maken van nieuwe legakkers.

In de Molenpolder en de Noorder Maarsseveense Plassen (ook wel de Kleine Molenpolder genoemd) werden in de afgelopen jaren heel wat grondwerkzaamheden in het landschap uitgevoerd (zie de detailkaart in afbeelding 5). Zo werden er onder andere in de paars gekleurde gebieden elzenbroekbosjes gerooid en fijngehakt ('geklepeld'). In de donkergroen, geel en oranje gemarkeerde stukken werd de grond op verschillende diepten afgeplagd, afhankelijk van welke vegetatie men wilde laten terugkeren.

In de Kleine Molenpolder werden nieuwe petgaten gegraven (zie de blauw gemarkeerde stukken) en werden windribben aangelegd die ervoor zorgen dat er minder erosie van de oevers optreedt (zie de roodbruine 'uitsteeksels'). In deze polder zijn tot slot de grondwerkzaamheden afgerond met het plaatsen van blauwkleurige netten over de nieuwe legakkers. Dit is ter voorkoming van vraat door vogels (zie afbeelding 6).

Al deze werkzaamheden gebeurden in het kader van natuurherstel en natuurontwikkeling in het gebied en die kwamen maar net op tijd. De bijzondere plan-

Hersteloperaties Molenpolder en Kleine Molenpolder. Bron: Provincie Utrecht, Nog uit te voeren werkzaamheden 2021 regelen Noorder Maarsseveense Plassen & Molenpolder.

tensoorten uit de trilvenen waren reeds verdwenen, zeldzame moerasdieren zoals de Noordse woelmuis waren bijna uitgestorven en het oppervlak aan trilveen was sterk verminderd en verdrongen door moerasbos.

Tenslotte

De vraag dringt zich vanzelfsprekend op of met al die hersteloperaties in het landschap wel de gestelde doelen bereikt worden. Welke operaties blijken wel of niet succesvol te zijn?

Duidelijk is dat er diverse factoren zijn met een negatieve invloed op het herstel van de verlandingscyclus en de kragge- en trilveenvorming. Dit zijn onder andere de onvoldoende voedselarme waterkwaliteit, het door bemesting te hoge fosfaat- en nitraatgehalte van het water, de begrazing van jonge aanplant door ganzen en zwanen en de golfslagerosie. In het beheer moet derhalve aan deze factoren blijvend voldoende aandacht geschonken worden. ●

Noten

1. Slaapmossen zijn sterk vertakt en liggen plat op hun ondergrond, alhoewel er enkele uitzonderingen zijn. De sporenkapsels ontspringen ongeveer halverwege de stengel.
2. Veenmossen groeien dicht tegen elkaar aan in een waterig milieu. De takjes staan in bundels en een deel hangt langs de stengel naar beneden; de rest staat haaks. Sporenkapsels ontspringen aan de stengeltop, vaak met meerdere bij elkaar.
3. Een biotoop is een ruimtelijk, min of meer homogeen gebied. Dit gebied wordt gekenmerkt door eigenschappen die verschillen van de omgeving en wordt daarom bewoond door een typische levensgemeenschap.
4. Krabbenscheer is een plant die losjes in rottingsslib wortelt. De plant zinkt in de winter naar de bodem, sterft daar grotendeels af en komt in het voorjaar weer bovendrijven. De plant vormde voor de doorvaart van schepen soms een plaag en werd daarom bestreden. In de Vechtstreek werd krabbenscheer vroeger op grote schaal uit het water gevist om als groenbemester te gebruiken.

Bronnen

Natuurkennis.nl

Ingericht voor topnatuur: Oostelijke Vechtplassen (https://www.youtube.com/watch?v=Ml98heOt_Xg) Provincie Utrecht, *Natuurbeheerplan 2022, 2021* Provincie Utrecht, *Natuurontwikkeling in Oostelijke Vechtplassen Toelichting bij het Definitief Ontwerp*, 2016

Wim Weijs, *Natuur & landschap van de Vechtstreek*, Uitgeverij KNNV, 2011

Hans Buiters en Hans Renes, *Noorderpark - Herinrichting van het landschap tussen Utrecht en het Gooi*, Uitgeverij Matrijs, 2013

Centrale Landinrichtingscommissie (LNV), *Herinrichting Noorderpark*, 1995

Dankwoord

Veel dank is verschuldigd aan Co Grootendorst en Bert van der Tol (Museum Vredegoed) voor hun inhoudelijke inbreng, het beschikbaar stellen van bronnenmateriaal en hun kritische lezersblik.

Plaatsing van anti-vraatnetten in de Kleine Molenpolder. Foto Jaap Trouw.

‘Aan dit Cromwijk is de herinnering verbonden van een onzer dichters uit de laatste helft van de 17e eeuw, die stellig onder de eerste van den 2e rang mag worden genoemd. Lucas Rotgans bragt hier een groot deel van zijn leven door en stierf er 3 Nov 1710. Hier leefde hij de plaats verfraaiend, vergrootend, visch potend en visschend, in vriendschappelijke betrekking met de besten en meest beroemden onder de dichters van zijn tijd, een type van den Poëet zijner dagen.’. Archief HKM.

Cromwijk anno 2022. Foto Jaap Trouw.

De wandeling van De Pijper in 1916

- een terugblik Deel 16

Ria Tjhuis

Na enig oponthoud door alle feestelijkheden van de afgelopen maanden, wordt in deze uitgave de wandeling van Jan de Pijper weer opgepakt en volgen we hem van Geesberge tot Cromwijck. De meeste bezienswaardigheden van deze route zijn al tijdens een lezing door ons bestuurslid Hans van Bemmel behandeld. In deze bijdrage geven we daarom een summier beschrijving van de nog bestaande huizen.

We steken aan het einde van de Diependaalsedijk de brug over naar het Zandpad. Het eerste gebouw rechts, een klein herenhuis met in 1916 de naam Nooitgedacht, is nu onderdeel van het restaurant Geesberge, tegenwoordig The Riverside genaamd. Tot 1815 staat hier een ander pand: het Zwarte Varken, ook wel het Wapen van Maarsseveen genoemd. Dit is dan het gemeente- en rechthuis van Maarsseveen. Het hoort bij de heerlijkheid van Maarsseveen die in 1640 door Joan Huydecoper is aangekocht. Het geslacht Huydecoper voerde in het hartschild van zijn familiewapen een zwart varken op een zilveren schild. Dit zwarte varken komt ook terug in het wapenschild dat boven het bordes van Goudestein hangt.

Links ervan staat het huis Geesberge, tegenwoordig een Bed & Breakfast. Het huis is van 1912 tot 2020 in bezit geweest van de bekende familie Heinsius. De naam van het pand is afgeleid van de zeventiende-eeuwse eigenaar Sebastiaan van Geesbergen. Het bezit bestaat dan uit een boerderij met hof en boomgaard en een aantal weilanden, in totaal 14 morgen groot. De familie Huydecoper koopt het geheel in 1649 van zijn erfgenamen en gaat niet lang daarna over tot verkoop van de grond in diverse kavels. Links van Geesberge worden respectievelijk de buitenplaatsen Spruytenburgh, het latere Leeuwenburg, Hoogevecht en Otterspoor gebouwd en erachter langs de Machinekade Neerbeek en Sluysort.

Aan het begin van de negentiende eeuw, onder heerschappij van Napoleon, raakt een groot aantal bezittingen in verval en van de vijf genoemde buitenplaatsen bestaat nu alleen het huis Leeuwenburg nog met de prachtige theekoepel. De grond van Neerbeek en Sluysort hoort nu bij Leeuwenburg: de gronden van Hoogevecht en Otterspoor zijn bij het verderop liggende Gansenhoef getrokken.

De buitenplaats Otterspoor wordt afgebroken in 1870 en vervangen door een eenvoudig landhuis. Wat nog resteert is het toegangshek aan het Zandpad met daarop de naam Otterspoor. De Vechtschilder Nicolaas Bastert is hier geboren op 7 januari 1854. Hij krijgt later grote bekendheid als één van de schilders van De Haagse School. In 1855 verhuizen zijn ouders Jacob en Maria Bastert naar het wat verderop richting Breukelen gelegen Cromwijck. Maar eerst komen we bij Gansenhoef. Het hoofdbouw van het huis dateert uit 1655 en is gaandeweg verbouwd en uitgebreid, met name in de periode van 1947 tot 1982 toen hier een kindertehuis was gevestigd. In het derde Periodiek van 2013 is hieraan een artikel gewijd door Arie de Zwart. Hij beschrijft de geschiedenis van dit tehuis, dat ooit een vestiging was van de *Gereformeerde Vereeniging tot Opnemning en Verzorging van Wezen of Verlatenen, ofwel het Geuzengesticht 'Wilhelmus van Nassauen'*, opgericht in 1872 in Den Briel.

Onze wandeling eindigt dan bij Cromwijck. Tussen 1757 en 1904 was de buitenplaats in het bezit van de familie Bastert, die de locatie gebruikte als woonverblijf en er tevens een steenfabriek exploiteerde. Later is er nog een aantal bedrijven gevestigd geweest, zoals een kapokfabriek en een stofzuigerfabriek, de FAM. Afbeelding 1 toont een prachtige oude Ansichtkaart waarop de afzender in lyrische bewoordingen zijn bewondering voor de dichter Rotgans beschrijft. In de volgende aflevering volgen wij De Pijper op zijn route langs het jaagpad vanaf Geesberge. ●

Molen Maarssenbroek

Wally Smits

Kort na het jaar 1000 begon men vanuit het aan de Vecht gelegen Marsna het moerasgebied richting Holland te ontsluiten. Tot de grens met Vleuten en De Haar ging dit redelijk vlot en een gebied van 544 morgen, ongeveer 460 hectare, aan landbouwgrond was het resultaat. Maarssenbroek zou tot in de jaren zeventig van de twintigste eeuw blijven bestaan als landbouwgebied. Maar ontginnen en dus ontwateren bleken te leiden tot inklinking van de bodem en dus tot bodemdaling en wateroverlast. De nieuw ontstane polder zou daardoor in de loop der eeuwen eigenlijk alleen geschikt blijken voor veeteelt, en dat veroorzaakte toen de nodige problemen. Problemen die we nu nog zien in de polders van Mijdrecht en Wilnis en in het dorp Kockengen.

De Maarssenbroekse watermolen

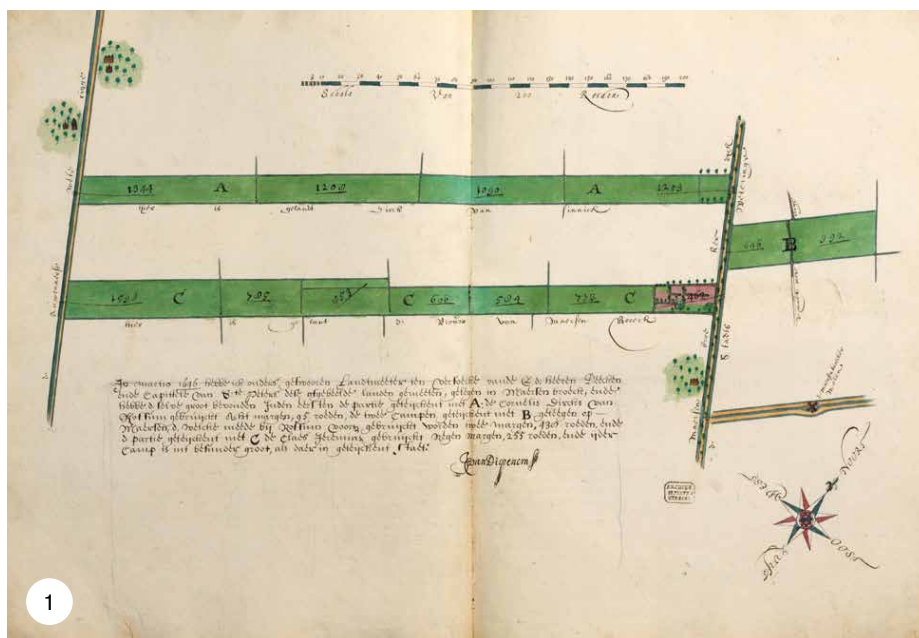
In vergelijking met de rest van het poldergebied

van de vroegere gemeente Maarssen was de polder in Maarssenbroek de eerste polder met grote problemen inzake inklinking en wateroverlast. In vergelijking met de langs de Lek gelegen gronden weer vrij laat. Want daar verschenen de eerste watermolens al omstreeks het jaar 1450. In 1612 besloten de bewoners/grondbezitters, de zogenaamde geërfden van Maarssenbroek, dat er een 'nyeuwen meulen', moest worden gebouwd. ¹⁾ Hoewel Maarssenbroek een gerecht was met een schout en schepenen, zien we bij alle polderzaken dat de geërfden, de grondbezitters, los van het gerecht de beslissingen namen die de polder betroffen. Ze kwamen derhalve ook niet bijeen in een gerechts-huis, maar in hun historische vergaderplaats, het kapittelhuis van Sint-Pieter. Via dit kapittel, dat de grond op zijn beurt in de middeleeuwen weer van de bisschop had gekregen, was de grond in de loop van de middeleeuwen weer verder beleend

en verkocht. Historisch gezien was deze plek de logische plaats om te vergaderen. Omdat ook de pachters van de grond belang hadden bij alle polderzaken, vergaderden zij ook mee. Beslissingen werden genomen op grond van de hoeveelheid grond die men bezat.

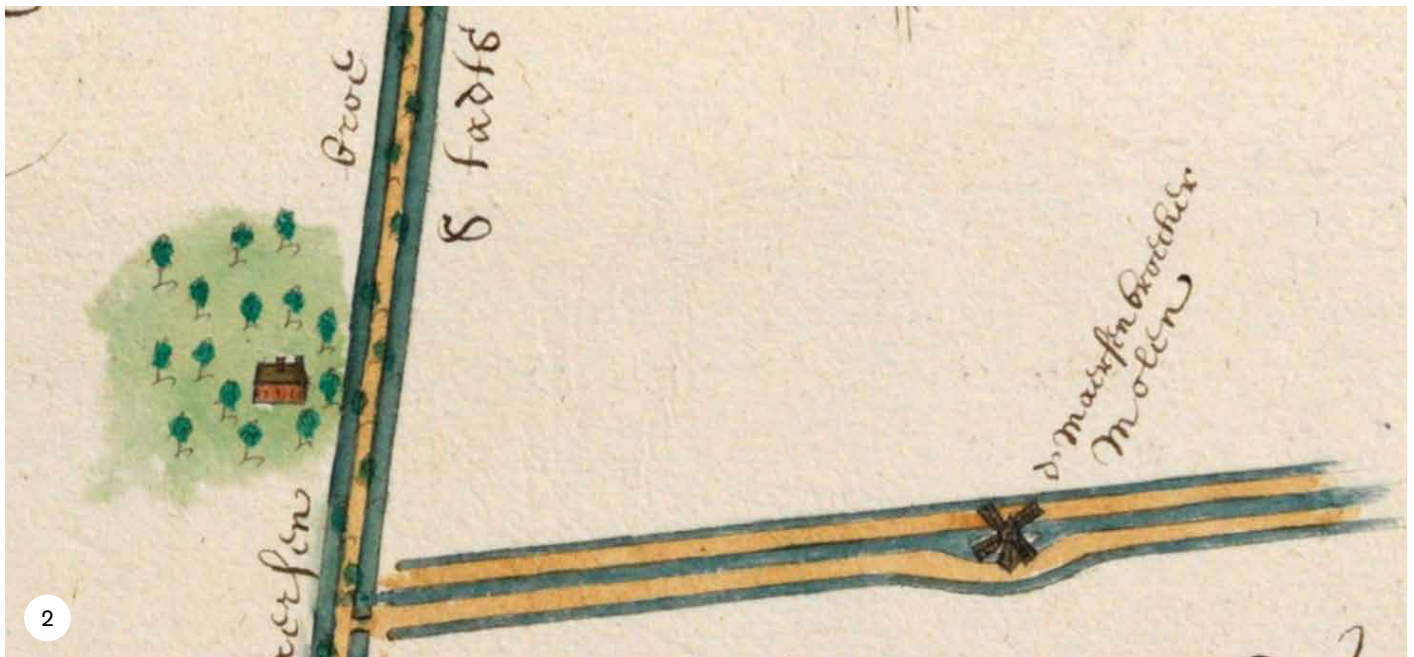
De voorbereidingen en de bouw

Toen het besluit eenmaal genomen was om een molen te 'stellen', werden twee coördinatoren aangesteld, de zogenaamde molenmeesters. Zij regelden gedurende een jaar de zaken rondom de bouw. Na een jaar moesten zij verantwoording afleggen en werd telkens één nieuwe molenmeester aangesteld. Om vermenging van belangen tegen te gaan, mochten zij niet meedingen naar de bouw

Bron: HUA, archiefkapittel van Sint-Pieter, toegang 220, inv. nr. 425, kaart J. van Diepenem uit 1646. Hoewel het doel de beschrijving was van de groene stukken land, valt voor de beschrijving van de geschiedenis der buitenplaatsen op, dat het land tussen de groene percelen van Dirck van Sinnick was, eigenaar van Herteveld. Hij had dus grond in het gerecht Maarssen en Maarssenbroek en moest dus ook molengeld afdragen voor de Maarssenbroekse watermolen.

Detail afbeelding 1.

van de molen. De eerste molenmeesters waren Willem The(u)nisz. van Oostrum en Cornelisz. Goyertsz. Spijcker. Allereerst kochten zij voor *f* 50,00 van de heer van Nijenrode een halve *hont* grond waarop de molen geplaatst zou worden en waar de molenvliet zou worden gegraven. Vervolgens werden er door verschillende molenmakers bestekken en begrotingen ingeleverd. Uiteindelijk kregen Sweer Gerritsz. en Floris Hendricksz. met

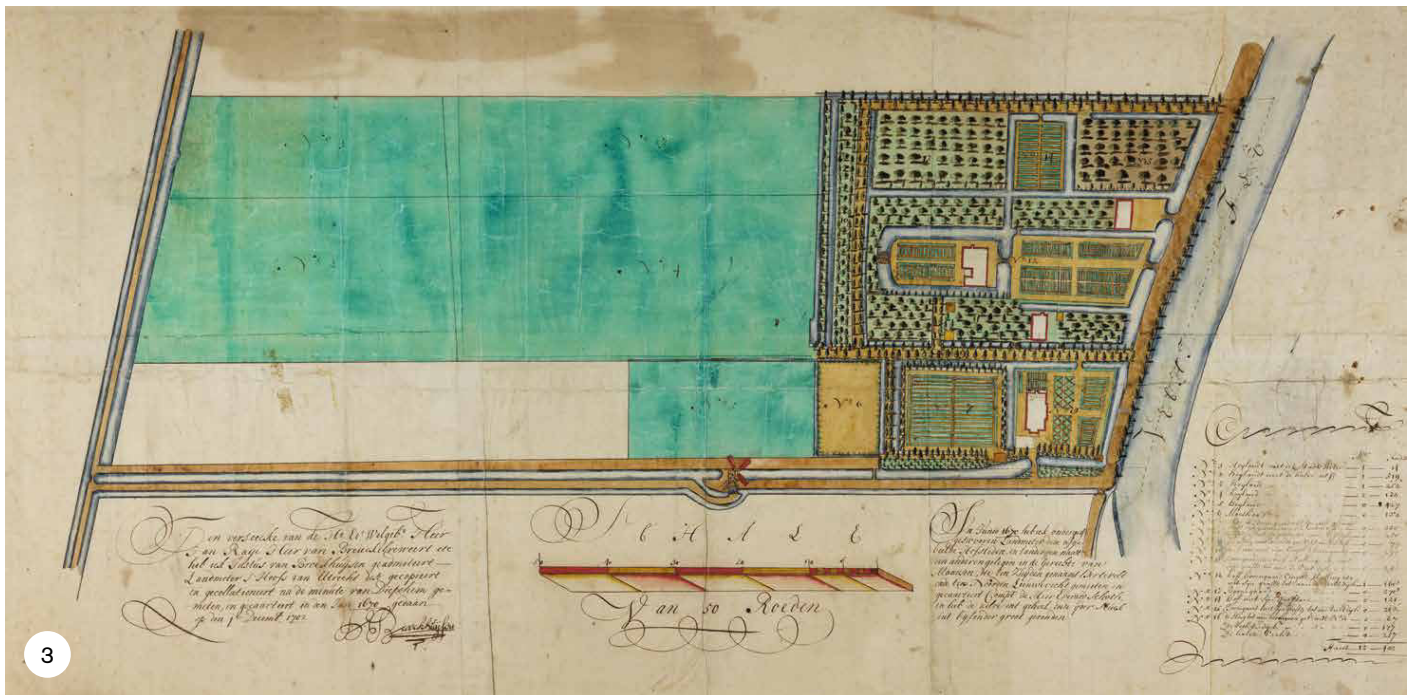
Pas in 1689 wordt er bier genoemd in de rekeningen.

een inschrijving van *f* 2.600,00 de opdracht en zij gingen zeer voortvarend te werk. Op 5 augustus 1612 was de molen klaar voor gebruik en kon zoals gebruikelijk de eerste en een jaar later de tweede termijn van de aanneemsom worden betaald. De rekeningen, die daarvoor zijn ingeleverd, zijn voor ons interessant. Ik maak maar geen verschil tussen de verschillende termijnen en put uit de rekeningen die lopen van 1612 tot en met 1617. Alle kosten van de molen werden per morgen omgeslagen over zowel de bezitters als de pachters. De kosten waren *f* 3,00 en 9 stuivers per morgen, waarvan 2/3 moest worden opgebracht door de bezitters en 1/3 door de pachters. Buiten

het houtwerk was één van de grootste posten die van Jacob Aertsz. Smit. Hij kreeg wegens geleverd ijzerwerk en spijkers *f* 279,00, 17 (stuivers) en 12 (penningen). Hij was niet de enige smid in Maarsse. Molenmeester Dirck Ghijsbertsz. was ook smid, maar hij mocht vanwege zijn functie niet meewerken aan de bouw van de molen. Uit de post arbeidsloon valt op te maken dat het dagloon van een arbeider *f* 1,00 was, voor die tijd een behoorlijk dagloon. Tot mijn verrassing bestonden de nodige en zeer vele consumpties bij de plaatselijke horeca niet uit bier (volksdrank nummer 1 in deze tijd) maar uit grote hoeveelheden wijn en dan ook nog Franse wijn. Pas in 1689 wordt er bier genoemd in de rekeningen. Zelfs de schout van het kapittel van Sint-Pieter diende een rekening van *f* 12,00 in voor het openen van de kerk en het kapittelhuis, maar ook nog voor een kan Franse wijn.

Soort molen

In de tijd van de bouw van de Maarssebroekse molen was men rond Amsterdam al drukdoende om de grote plassen zoals de Beemster met zware poldermolens droog te malen. Maar de Maarssebroekse molen werd geen zware molen. Bijna 35 jaar later vervaardigd en met een ander doel, geeft afbeelding 1 een mooi, maar wel erg klein beeld van de situering van de molen en de loop van de molenvliet, maar ook van de soort molen die gesteld is. De polder Maarssebroek lag ingesloten tussen

3

Kaart gemaakt door Justus van Broekhuijsen, op verzoek van Jan Raije, heer van Breuckelerweert, 1 december 1703. Hij heeft volgens zijn eigen bijschrift een kaart van Van Diepenem uit 1670 gekopieerd en aangevuld. Aangezien het origineel een oudere kaart is dan die van Bernard de Roij, is duidelijk te zien dat de windvang van de molen hier geen problemen oplevert. Dan is het toch vreemd dat de geërfden twee jaar voor het vervaardigen van de kaart al met Jacob Schot om de tafel hebben gezeten om te klagen over de storende begroeiing. Bron: HUA, beeldmateriaal, catalogusnummer 1487.

4

Detail afbeelding 3. Er is zeker geen sprake van een achtkante molen. Het zal eerder de toen veelgebruikte standerdmolen zijn geweest, maar doordat de energie via de bovenas naar de grond werd overgebracht door de koningspil met daaronder een koker en dus een scheprad kon aandrijven, heette hij vanaf dat moment wipwatermolen. Bron: HUA, collectie beeldmateriaal, catalogus nummer 1487.

standerdmolen: de wipwatermolen. Kijken we naar afbeelding 3 en als detail afbeelding 4, dan wordt het beeld al iets duidelijker. Het is dezelfde molen, maar dan op een kaart uit 1703 naar een voorbeeld uit 1670. Ook op deze kaart is de molen bijzaak; de buitenplaats Herteveld staat centraal, maar zowel de molen als de molenvliet staan redelijk gedetailleerd afgebeeld. Hier is duidelijk te zien dat er een in verhouding groot scheprad buiten de molen zit. Dit betekent dat de directe kracht van de wieken via een soort houten koker, met daarboven de koningspil, naar beneden gebracht wordt en zodoende het scheprad in beweging kan zetten en dan noemen we de molen een wipwatermolen. Dat de korenmolen van Breukelen deze ontwikkeling nog niet nodig had, blijkt wel uit afbeelding 5 waarop te zien is dat ten noorden van Nijenrode een korenmolen heeft gestaan, waar in 1589 al het werk nog bovenin moest gebeuren; dit was nog een echte standerdmolen. ²⁾

Renovatie en windvang

Bijna 80 jaar later is de molen toe aan een grondige onderhoudsbeurt; vele delen zijn verwaarloosd en verrot. Zowel de sluis als de molen zijn in slechte staat. Ditmaal vergaderen de geërfden in het kleine

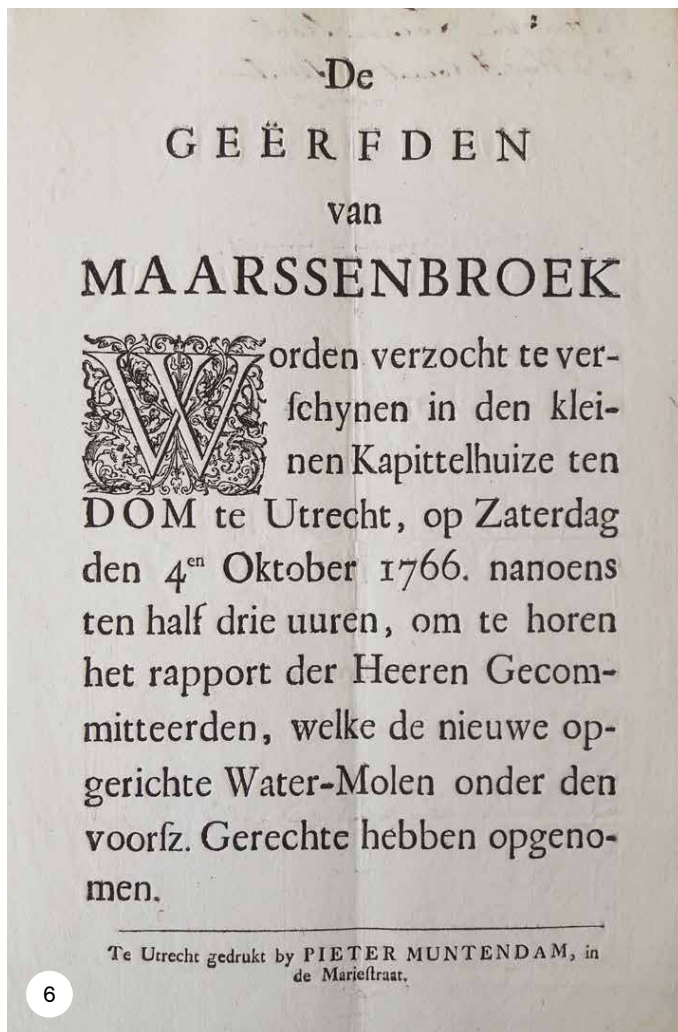
de Maersenbroekse Dijk met daarnaast de Stadswetering (rechts op de kaart van onder naar boven) en de Ouwenaeerse Wetering (links van onder naar boven). Rechts onderin zien we nog net in miniatuur de molenvliet en de molen. Afbeelding 2 geeft een iets beter beeld en laat al een molentje zien dat lijkt op de toen algemeen gemaakte standerdmolen. In dit geval een aan de waterlozing aangepaste

Detail van een kaart van Scorelius uit 1586, waar de Breukelse korenmolen nog een standerdmolen is en waarvan de opbouw nagenoeg identiek is aan de Maarssebroekse watermolen. Opvallend is overigens dat Nijenrode een totaal andere aanblik heeft dan het na de verwoesting in 1673 opnieuw opgetrokken Nijenrode. Nijenrode was door eigenaar Bernard van den Bongerd in 1632 al grondig verbouwd en aangepast aan de toenmalige eisen van de tijd. Bron: HUA, kapittel van Sint-Pieter, toegang 220, inv. nr. 480.

kapittelhuis van de Dom. ³⁾ Gerrit Lambertsz. Mant(en?) wordt de verbouwing gegund voor f 1.500,00. Ook hier wordt voor, tijdens en na de verbouwing het nodige geconsumeerd bij de plaatselijke horeca. Herbergier Sweer Jansen uit Maarssen presenteerde een rekening van maar liefst f 40,00 en 8 stuivers, ditmaal is sprake van niet alleen 'cost en wijn', maar ook van het nodige bier.

Aangezien tijdens het malen enorme krachten op de molen komen te staan, was het nodig om de weggezakte molen 12 á 13 duim omhoog te krikken en er ditmaal een ondermuur te plaatsen van drie stenen dik en 1½ voet hoog. Dat is niet het enige nieuwe. Met name bij afbeelding 4 kunnen we zien dat er alleen hout gebruikt is, in 1689

Convocatie voor de geërfden om in het Kleine Kapittelhuis te Dom bijeen te komen om te horen of molenmaker Jacobus Doorschot uit Maarssen zijn werk goed heeft gedaan. Bron: HUA, toegang 216, Domkapittel te Utrecht, inv. nr. 3793.

Het tracé van dit kanaal liep dwars door de molen heen.

blijkt dat er ook riet is verwerkt, maar dat was niet zo'n succes. De aannemer moet onder het riet vier eiken planken timmeren 'omdat het riet niet uyt sal sacken'. Ditmaal kost het de geërfden geen stuiver. De weduwe van Dirck van Wijck schonk f 1.000,00 en de erven van jonkvrouwe Anna Smout deden ook nog eens f 630,00 in de pot. Met deze renovatie waren de problemen echter nog niet opgelost. Op afbeelding 4 is te zien dat het gebied van Herteveld in de buurt van de molen groen is gekleurd, hetgeen betekent dat dit in 1670 weiland was. Al in 1668 moesten de molenmeesters bij eigenaar Jacobus Schot van de buitenplaats Herteveld langs om hem aan te zeggen de bomen te kappen die de molen hinderden. ³⁾ Ze kwamen tot een overeenkomst en Schot beloofde de windvang vrij te houden. Hij bleef met zijn (hoge) beplanting op een afstand van 44 roeden (ongeveer 165 meter), maar de volgende eigenaar, Cruydenier, ging tot 7 roeden beplanten. Dat betekent tot de rand van de sloot en bovendien ook nog eens met bomen die snel in hoogte wonnen. Dit leidde tot aan de dood van Cruydenier in 1713 tot een hoop commotie en helemaal toen de nieuwe eigenaar David Mendes da Silva een enorme vijver achter Herteveld liet aanleggen. Hij gebruikte de uitgegraven grond om een enorm, verhoogd terras aan te leggen, pal tegenover de molen. Hij hield zich van de domme. Van de overeenkomst met Schot had hij nog nooit gehoord. Hij had Herteveld van de weduwe Hinlopen gekocht en die had het weer gekocht van Johan de Jong, schout van Breukeleveen, en beiden hadden geen melding gemaakt van deze afspraak. Afspraak is hier niet het juiste woord; het was in 1703 zelfs tot een proces gekomen waarin deze regeling werd afgedwongen. Het kwam zelfs zover dat de bekende kaartenmaker Bernard de Roij in 1715 een kaart van de situatie maakte, maar deze is helaas verdwenen. Ook Da Silva moest de windvang vrij houden, maar hield zich er niet echt aan, gezien de vele bezoeken die de molenmeesters bij hem afmoesten leggen.

De laatste aanblik van de Maarssebroekse watermolen. Zowel het links staande stoomgemaal als het oprukkende Merwedekanaal geven aan dat zijn laatste uren hebben geslagen. Bron: onbekende fotograaf omstreeks 1890.

De achtkante watermolen

Of de wipwatermolen na ruim 70 jaar alweer aan groot onderhoud toe was, is uit de polderarchieven niet duidelijk op te maken. Wel dat men in 1766 overging tot de bouw van een veel duurdere achtkante poldermolen. Aannemer is Jacobus Doorschot, woonachtig in Maarsse en dat is opvallend. De meeste molenmakers kwamen vanwege hun expertise in die tijd uit het gebied ten zuiden van Utrecht of Zuid-Holland. Doorschot mocht de klus klaren voor het gigantische bedrag van f 8.800,00.⁴⁾ April 1766 moest de molen bedrijfsklaar zijn, hetgeen hem ook lukte. In de zomer konden de molenmeesters dan kijken of alles goed functioneerde en in de herfst werden de geërfden opgeroepen om het rapport aan te horen in, natuurlijk, *den kleine kapittelhuize ten Dom'* (zie afbeelding 6) en niet in het gerechtshuis van Maarssebroek, De Prins te Paard, dat op nog geen kwartier gaans bij de brug van Maarsse lag. De heren waren tevreden, hoewel er nog wel twee blaadjes met kleine verbeteringen bijgevoegd waren. Deze achtkanter moest de steeds meer inklinkende polder de komende tijd drooghouden.

De ondergang

De moderne ontwikkelingen eisten hun tol. Eerst werd de polder 75 jaar later doorsneden door de aanleg van een spoorweg. Dit maakte de aanleg van duikers en zelfs een overtoom nodig om water en schouwen in staat te stellen zich te verplaatsen. Tegen 1890 werd het plan ten uitvoer gebracht om dwars door Maarssebroek het Merwedekanaal te graven en het tracé van dit kanaal liep dwars door de molen heen. Hij moest wijken en zijn taak werd overgenomen door een stoomgemaal dat inmiddels ook ter ziele is (zie afbeelding 7). Wat ons nog rest is de naam Zijlweg, vernoemd naar één van de molenaars van de Maarssebroekse watermolen. ●

Noten:

1. HUA, toegang 220, archief kapittel van Sint-Pieter, inv. nr. 503 en 504.
2. Informatie over de standerdmolen en zijn ontwikkeling is te vinden in het Nieuw Utrechts Molenboek, J. den Besten e.a. Utrecht, 1991.
3. RHCVV, toegang 1440, archief Waterschap Maarssebroek, inv. nr. 210.
4. HUA, toegang 216, archief Domkapittel te Utrecht inv. nr. 3792.

Verdwenen gebouwen in de oude dorpskern

Jan Simonis en Hans van Bommel

Inleiding

Ter gelegenheid van het vijftigjarig jubileum van de HKM vroegen wij een aantal kenners van Maarsssen welke karakteristieke gebouwen er in de jaren 1972-2022 uit de dorpskern zijn verdwenen en bij welke daarvan er sprake was van 'verdwijnpijn'. De antwoorden leidden tot een top-tien op onze 'verdwijnpijnlijst'.

In het eerste deel van dit artikel in Periodiek 4-2022 behandelden we villa Jacoba, de watertoren bij de Stationsweg, het buiten Endelhoven, villa Christina en het treinstation van Maarsssen. In dit artikel komen de nummers zes tot en met tien van de lijst aan de orde. In de slotparagraaf wordt gepleit voor meer aandacht voor het behoud van het gebouwd cultureel erfgoed.

De Ds. M.J. Sandersschool

Begin 1906 vond de opening plaats van de eerste christelijke school voor lager onderwijs in Maarsssen. Het jaar daarvoor was het hoofd van de school benoemd op een jaarsalaris van f 900,00

met gratis huisvesting. De kosten voor de bouw van de nieuwe school aan de Wilhelminaweg bedroegen f 6.799,00. Men begon met 96 leerlingen, maar al in 1921 werd besloten tot nieuwbouw, omdat de school te klein was geworden.

In 1924 werd aan de Straatweg/Gaslaan de nieuwe school geopend met zes lokalen en naastgelegen woning voor het hoofd van de school (zie afbeelding 1). In de vooroorlogse jaren schommelde het leerlingental tussen de 200 en 250. Na de oorlog nam het aantal leerlingen toe en werd besloten om op de school drie extra lokalen te bouwen. De school kon toen negen klassen herbergen (zie afbeelding 2).

Gezien de groei van Maarsssen werd besloten een tweede school voor christelijk lager onderwijs op te richten en daarom moest de school aan de Straatweg in 1956 een eigen naam krijgen. Het werd de naam van de eerste voorzitter van het schoolbestuur, ds. M.J. Sanders. Een paar jaar later werd in de Ds. M.J. Sandersschool ook de christelijke ulo ondergebracht.

De vestiging van de school aan de Gaslaan/Straatweg.
Archief HKM

De school na de uitbreiding met drie klaslokalen. Rechts naast de school het gebouw van het Groene Kruis. Archief Hans Sagel.

Appartementengebouw op de plek van de Ds. Sandersschool aan de Straatweg/Gaslaan.
Foto Jan Simonis.

Openbare lagere school en gemeentehuis. Archief Hans van Bommel.

In de jaren zeventig werd duidelijk dat de school verouderd en vervallen was. In 1980 vond de officiële opening plaats van het nieuwe gebouw van de Ds. M.J. Sandersschool aan de Bolensteinsstraat 9. Er gingen toen stemmen op om in de oude school een politiebureau of jongerencentrum te vestigen, maar het gebouw werd toch afgebroken. Ervoor in de plaats kwam een appartementengebouw (zie afbeelding 3).

De 'Wet Wallage' uit 1995, waarbij kleine scholen moesten fuseren, leidde tot een fusie van de Ds. M.J. Sandersschool met een school in Zandweg-

Oostwaard onder de naam Het Kompas. Het Kompas kreeg twee vestigingen: het oude adres Bolensteinsstraat 9 en de vestiging in Zandweg-Oostwaard.

De afbraak van de Burgemeester H.J. de Ruiterschool

Wie weet nog dat het raadhuis van Maarssen ooit gevestigd was in de Breedstraat op de hoek met de Raadhuisstraat? Dit was een historische plek, want hier stond van 1720 tot 1839 de Portugees-joodse synagoge. Toen de joodse gemeente te klein was geworden, werd de synagoge verkocht onder voorwaarde dat het pand zou worden afgebroken. Men vreesde een mogelijk onwaardig gebruik. In 1870 werd op deze plek voor een bedrag van f 20.000,00 een nieuw gebouw neergezet waarin niet alleen de openbare lagere school (de latere Burgemeester H.J. de Ruiterschool) werd gehuisvest, maar ook het raadhuis van Maarssen (zie afbeelding 4).

De nieuwbouw maakte een eind aan de slechte huisvesting van het openbaar lager onderwijs in Maarssen. Het gebouw was een ontwerp van de Utrechtse architect Nicolaas Kamperdijk (1815-1887), in onze regio onder andere bekend van de bouw van

concertgebouw Tivoli in de Kruisstraat in Utrecht en van de restauratie van de Dom. Ook in Oud-Zuilen komen we hem tegen, want hij is de architect van het koetshuis met stal en woning tegenover restaurant Belle. In 1924 verliet de gemeente het gebouw om Huis ten Bosch als het nieuwe raadhuis in gebruik te nemen. In het vrijkomende deel werd een openbare ulo-school (de latere Koningin Julianaschool) gehuisvest, de eerste school voor voortgezet onderwijs in de Vechtstreek. Toen beide scholen in de jaren zestig het gebouw

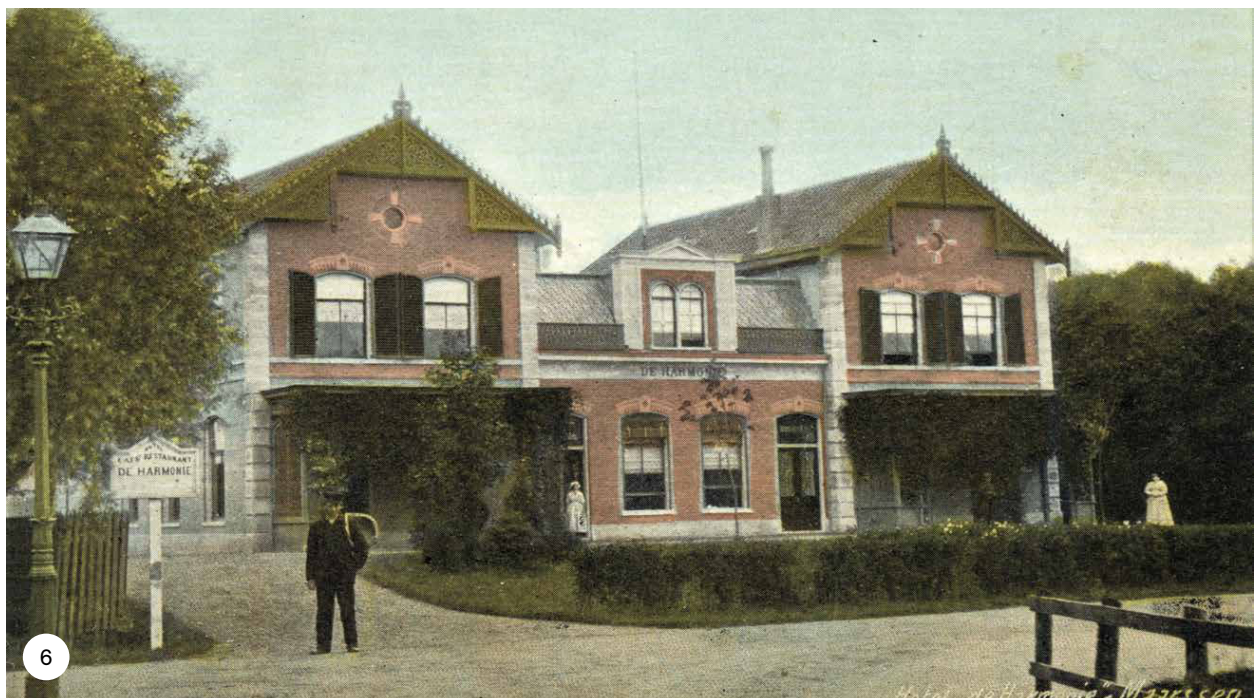

Appartementencomplex hoek Breedstraat/Raadhuisstraat. Foto Ria Tijhuis.

verlieten, vestigden er zich allerlei sociaal culturele instellingen, onder andere de muziekschool, de bibliotheek, een balletschool, toneelverenigingen en de Maarssense fanfare. De avondtekenschool maakte al langer in de avonduren gebruik van het gebouw.

In de jaren daarna brak er een strijd uit over de

toekomst van het gebouw: afbraak of een nieuwe bestemming? Een werkgroep uit de burgerij, operend onder de naam Hart voor Maarssen, gesteund door talloze organisaties en instellingen, formuleerde in 1977 een volledig uitgewerkt voorstel om het gebouw in te richten als sociaal-cultureel centrum. Hoewel alle raadsfracties positief reageerden op het

De Harmonie anno 1907. Het Utrechts Archief.

voorstel en er al gelden waren gere-serveerd voor een sociaal-cultureel centrum, werd het monumentale, beeldbepalende gebouw in het centrum van het oude dorp in 1984 toch afgebroken. Ervoor in de plaats kwam een appartementencomplex met 29 woningen (zie afbeelding 5). Dick Dekker (toenmalig voorzitter van de HKM) schreef in 1986 in het Utrechts Nieuwsblad dat de sloop een schrijnende wond achterliet in het centrum van Maarssen en dat hij afzag van een vergelijking tussen de twee gebouwen. *‘We zouden het oude gebouw beledigen door het te vergelijken met een bouwwerk dat van elke architectonische waarde gespeend is.’*

Hotel-café-restaurant De Harmonie aan de Kerkweg

Maarssen kende midden negentiende eeuw twee uitsluitend voor mannen toegankelijke gezelligheidsverenigingen: de herensociëteit en de burgersociëteit. Het begrip ‘heren’ in herensociëteit hield in dat het ging om de welgestelden, de notabelen van het dorp, dit in tegenstelling tot de leden van de burgersociëteit. Beide verenigingen waren eind negentiende eeuw op zoek naar een nieuwe locatie voor hun bijeenkomsten. De burgersociëteit vond een nieuw onderdak in het koffiehuis van Kouffeld op de Langegracht, maar de herensociëteit onder voorzitterschap van Jhr. J.C. Strick van Linschoten, burgemeester van

De Harmonie rond 1950. Rechts is de bioscoop te zien. Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen (RHCVV).

Appartementencomplex De Harmonie. Foto Jan Simonis.

Maarssen en Maarsseveen, besloot een nieuw gebouw te laten bouwen. In 1884 was het gebouw klaar en werd het vernoemd naar de sociëteit: Vereniging Sociëteit De Harmonie (zie afbeelding 6). Het gebouw zou commercieel geëxploiteerd worden, maar het rechterdeel stond ter beschikking van de herensociëteit. Dit deel, met daarin de zogenoemde Sociëteitszaal, was voorzien van een podium.

De Harmonie zou 100 jaar lang een belangrijke plaats innemen in het uitgaans- en verenigingsleven. De Maarssenaren vierden hier hun familiefeesten en andere heugelijke gebeurtenissen, Maarssense verenigingen vergaderden er, repeteerden er en gaven er hun zang-, muziek- en toneeluitvoeringen in de grote of kleine zaal of in de tuin rondom het gebouw. Er werden bridge-rides georganiseerd, schoonheidskoninginnen gekozen, automarkten georganiseerd en veilingen van onroerend goed gehouden. Van 1926 tot 1940 was er zelfs een cabaret gevestigd, cabaret Chez Chiel van de cabaretier Chiel de Boer. In de naoorlogse jaren zou hij via radio en tv landelijk bekend worden, maar zijn loopbaan begon in de oude stal achter De Harmonie.

Direct na de oorlog werd er in het sociëteitsgedeelte een bioscoop gevestigd die op donderdagavond en in het weekend open was (zie afbeelding 7). In 1971 werd de bioscoop verbouwd tot discotheek met de naam De Diligence. Wel eiste

Villa De Wolfshoek

Begin twintigste eeuw was de Stationsweg nog een onbebouwde weg met weilanden aan weerszijden. De industrieel en (latere) wethouder C.E. Wolff liet daar in 1913 op de hoek met de Straatweg zijn villa De Wolfshoek bouwen, het eerste huis aan de Stationsweg (zie afbeelding 9). Het ontwerp van de villa – in de zogenoemde chaletstijl – was van de hand van architect

Villa De Wolfshoek in originele staat. Uit: J.H.W. Leliman, Het moderne landhuis in Nederland, 1916.

de gemeente dat de toneelfunctie van de zaal behouden zou blijven. In 1976 verdween het podium alsnog om plaats te maken voor een bar, Bar Bonaparte. Na de opening van sociaal-cultureel centrum 't Zand werden er geen toneelvoorstellingen meer gegeven.

Pit Buijs-Haagsma, die samen met haar man van 1960 tot 1980 De Harmonie exploiteerde, vertelt dat De Harmonie in die tijd zeventien hotelkamers had, waar vaak bezoekers van de Jaarbeurs in Utrecht logeerden. *'Er was een zwembad, een sauna en later een tennisbaan (van Luck Raeck). We verhuurden zelfs een zaaltje voor een casino.'* Na het beëindigen van de exploitatie in 1980 verpauperde het gebouw en werd het dichtgetimmerd. In 1983 werd het pand overgenomen door een bouwbedrijf, uit Woerden dat nieuwbouwplannen had voor deze plek: 3000 m² kantoorruimte, 500 m² winkelruimte en aan de brandweerszijde 42 appartementen. De Maarssense bevolking had daar andere ideeën over. Men wilde graag op deze plek een park gerealiseerd zien. In 1984 sloot bar-dancing De Diligence zijn deuren, waarna het gebouw werd gesloopt voor de bouw van een appartementen-complex (zie afbeelding 8).

E.G. Wentink (1874-1948). De chaletstijl, gebaseerd op de bouwstijl van de boerderijen in de berggebieden van onder andere Zwitserland, werd rond 1900 populair via de rijke toeristen die in de negentiende eeuw de Alpen bezochten. Wentink bouwde in hetzelfde jaar in Maarssen ook boerderij De Reizende Man. Daarnaast werkte hij van 1907 tot 1920 aan de restauratie en uitbreiding van kasteel Nijenrode. C.E. Wolff kwam in 1894 naar Maarssen en vestigde zich in Huize Bolenstein. Hij begon daar in het koetshuis met het bouwen van accu's en het hiermee opwekken van elektrische stroom. In 1898 kreeg hij van het gemeentebestuur toestemming om – als eerste pand in Maarssen - de Jongedames dag- en kostschool van mevrouw Thieme aan de Breedstraat van elektrisch licht te voorzien. Maarssen liep daarmee liefst acht jaar voor op Utrecht. Nog hetzelfde jaar bouwde Wolff een fabriek voor accu's en andere elektriciteitsproducten aan de Zandweg, waar op grotere schaal stroom kon worden geproduceerd. De levering van elektriciteit door de 'lichtfabriek' stopte in 1917 toen de PUEM de stroomvoorziening overnam. Wolff werd ook actief in de lokale politiek. Alles bij elkaar was hij veertig jaar lang een alom

10

Appartementencomplex De Wolfshoek in 2016. Foto Ria Tijhuis.

gewaardeerd bestuurder van Maarssen. Hij overleed in 1939.

Na het overlijden van mevrouw Wolff werd de villa in gebruik genomen als particulier bejaardentehuis voor negen bejaarden. De volgende eigenaar van het pand, zorgorganisatie De

Zonnehof, liet het huis begin jaren zeventig verbouwen en vergroten om onderdak te kunnen bieden aan ruim veertig bejaarden. In de jaren negentig beëindigde deze organisatie de exploitatie van het tehuis en werden pand en grond verkocht. In 1998 werd De Wolfshoek afgebroken en lag het terrein enkele jaren braak. In 2006 kwam op het terrein een groot appartementencomplex gereed (zie afbeelding 10).

Twee dingen herinneren nog aan villa De Wolfshoek: de gevelsteen van de villa is ingemetseld in een muur van het nieuwe complex en er staan nog twee (voorheen drie) kastanjebomen van de oprijlaan van

de villa. Behoud van deze bomen was een vurige wens van mevrouw Wolff; zij had dit in haar testament laten opnemen. Het buurtcomité van de Stationsweg heeft er hard voor moeten strijden om die wens geëerbiedigd te krijgen.

11

Ook Maarssen heeft een eigen Vrijwillige Brandweer, en een die er wezen mag en in alles met haar tijd meegaat. We geven hierboven (links) een groep-foto van het kranige corps; (rechts) een officiële demonstratie met de kortgeleden aangeschafte nieuwe motorbrandspuit.

Manschappen voor het brandspuithuisje aan de Breedstraat en tijdens een demonstratie met de eerste 'automobielbrandspuit' (1926).
Archief Gert Wiegeraad.

De nieuwe brandweerkazerne met droogtoren. Op de achtergrond de gashouder van de gasfabriek. Archief RHCVV.

De oude brandweerkazerne

'Oh, oude brandweerkazerne' zongen de mannen van de Maarsseense vrijwillige brandweer, toen zij na 65 jaar in 2004 hun brandweerkazerne aan de Gaslaan verlieten om aan de Binnenweg een nieuw gebouw te betrekken. Vóór de bouw van de kazerne aan de Gaslaan in 1939 was de brandweer gehuisvest in het brandspuithuisje in de Breedstraat, nu de Wereldwinkel. Het huisje was echter veel te klein om de moderne gemotoriseerde brandspuiten te kunnen bergen (zie afbeelding 11).

Dit leidde in 1938 tot een voorstel van B&W - met wethouder C.E. Wolff als drijvende kracht - om een nieuwe brandweerkazerne met droogtoren (voor het drogen van de slangen) te bouwen. Het ontwerp werd gemaakt door de gemeentearchitect C.A. van Beusekom, dezelfde die in 1931 aan de Gaslaan het gymnastieklokaal had ontworpen in een sobere variant van de Amsterdamse-Schoolstijl. Ook de brandweerkazerne werd in deze stijl ontworpen. Bouwbedrijf A. Slager realiseerde het ontwerp voor een bedrag van f 7.775,00. Op 12 april 1939 werd de kazerne in gebruik genomen (zie afbeelding 12).

Door de groei van de gemeente in de jaren na de oorlog en de bijkomende uitbreiding van het takenpakket van de brandweer voldeed de 'oude' kazerne niet meer. Binnen tien jaar werd hij maar liefst twee keer uitgebreid, in 1968 en in 1976. Naast een werkplaats en een magazijn bood de vernieuwde kazerne ook meer stallingsruimte voor het rijdend materieel. Boven de garage lagen een leslokaal, een archiefruimte, de bestuurskamer en de kantine. Op 1 januari 1986 kreeg de brandweer zijn eerste beroepscommandant. Op termijn bleken de aanpassingen echter geen afdoende remedie tegen krapte en veroudering: in 2004 werd op de splitsing van de Binnenweg en de Straatweg een nieuwe brandweerkazerne geopend.

Ondanks pogingen van de Historische Kring Maarsseense om het oude gebouw met zijn karakteristieke droogtoren, tevens uitkijkpost voor de luchtbescherming in WOII, te behouden, werd het eind 2016 gesloopt. Jammer, want de afgebroken brandweerkazerne was niet alleen architectonisch van waarde, maar ook cultuurhistorisch van belang. Als opvolger van het brandspuithuisje was het gebouw kenmerkend voor de belangrijke vernieuwingen in de

Appartementengebouw op de plek van de oude brandweerkazerne. Foto Wally Smits.

brandbestrijding. Hoeveel van dergelijke historisch belangrijke publieke gebouwen staan er in Stichtse Vecht op de Monumentenlijst? Op de lege plek werd (alweer) een appartementengebouw opgetrokken (zie afbeelding 13).

Groei van Maarssen

Maarssen is de afgelopen vijftig jaar gegroeid van 13.000 naar ruim 40.000 inwoners. Dat heeft, naast veel nieuwbouw, ook geleid tot de sloop van bestaande gebouwen. Hieronder geven we een overzicht – zonder de pretentie van volledigheid – van verdwenen gebouwen:

Het voormalige christelijk-gereformeerde kerkje, voorganger van De Hoeksteen, op de hoek van de Julianaweg/Parkweg. Nu parkeerplaats.
 Instructiezwembad De Grondslag.
 Gebouw Drukkerij aan de Vecht aan de Binnenweg, een voormalige garage in modernistische stijl van de hand van architect W. Wijnstra.
 Verenigingsgebouw Leger des Heils aan de Diependaalsedijk, het voormalig koetshuis van Raadhoven.
 Villa's Parkweg/Binnenweg langs de Vecht, onder andere Westhill en Beuk en Vecht.
 Politiekantoor Rijkspolitie plus woonhuis aan de

Pieter de Hooghstraat, nu Vomar.
 Tegenover de verdwenen boerderij Zwanenburg, een blokje zeer oude woningen aan de Klokjeslaan.
 Het molenaarshuisje behorende bij de wipwatermolens in Oud-Zuilen, afgebrand.
 De restanten van de Zuilense Olieraffinaderij aan de Zandweg.
 Serdangveem aan de Zandweg.
 De ACF, geheel afgebroken met uitzondering van het laboratoriumgebouw. (Heeft Maarssen straks nog enig industrieel erfgoed?)
 Diverse houten woningen rondom fort Maarsseveen gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Het is verbazingwekkend dat de Waterlinie wel UNESCO-status heeft gekregen; de houten huisjes zijn bijna allemaal verdwenen zonder dat deze monumentjes een herbouwplicht hebben of hadden; Multicultureel Centrum 't Zand staat op de nominatie voor sloop.

Boerderijen

Alle boerderijen in Maarssenbroek.
 Boerderij Van Wijk aan de Zandweg; afgebrand, niet herbouwd.
 Boerderij Zwanenburg (Versteeg) aan de Klokjeslaan.

Scholen

R.-K. meisjesschool, Nassauplein, ingang Kaatsbaan.
Jhr. mr. De Savornin Lohmanschool, Dr. Plesmanlaan.

De Doornburgerschool.

Burgemeester De Ruiterschool, lagere/basisschool aan de Bolensteinsestraat.

De Koningin Juliana mulo/mavo aan de Zogwetering.
Werd gebouwd ter vervanging van de school aan de Breedstraat.

Mgr. Rientjesmavo aan de Bolensteinsestraat.

Dr. J.Th. de Vissermavo aan de Thorbeckelaan.

Kleuterschool De Gonzende Korf aan de Dr.

Ariënslaan. Verdween door de komst van het basisonderwijs.

Kardinaal Alfrinkschool, r.-k. lagere school, in staatsliedenbuurt. Heeft maar heel kort bestaan.

Gebouw is onlangs afgebroken.

Tot slot

Er zijn in de nabije toekomst ingrijpende veranderingen te verwachten in onze natuurlijke en gebouwde omgeving. Denk aan de grote woningbouwopgave die ons te wachten staat en aan de aanpassingen aan de eisen van klimaat, milieu en verduurzaming van gebouwen. Nu al worden historisch waardevolle gebouwen afgebroken met het argument dat het te kostbaar zou zijn om ze te verduurzamen of, in het geval van leegstaande kerken, te lastig om ze een nieuwe bestemming te geven. Niet alleen historische buitenhuizen en grachtenpanden zijn beschermenswaardig, ook waardevolle panden uit de negentiende en twintigste eeuw verdienen aandacht en zorg – zoveel heeft Maarssen er daar niet van.

De onlangs gepubliceerde Omgevingsvisie van de gemeente Stichtse Vecht stelt de vraag *'Hoe ziet*

Als opvolger van het brandspuithuisje was het gebouw kenmerkend voor de belangrijke vernieuwingen in de brandbestrijding.

Dr. A. Ariënschool, katholieke lagere/basisschool in de Gerard Doustraat, nu appartementen.

Het is verbazingwekkend hoeveel er afgebroken is en hoe, bijna ongemerkt, de bebouwde omgeving in het dorp is veranderd. Ook in bovenstaand overzicht staan nog enkele panden die zeker beschermenswaardig waren: het voormalige koetshuis van Raadhoven, het blokje oude woningen bij Zwanenburg en natuurlijk de houten woningen rond fort Maarsseveen.

De verandering is op zich niet verontrustend; het is een consequentie van de groei van het dorp en het gaat ook om aanpassing aan nieuwe behoeften en wensen. De vraag is wel in hoeverre bij de afbraak van de panden, met name die op het top-tienlijstje, de nodige zorgvuldigheid is betracht. De verdwijnpijn ten aanzien van die tien panden is er ook omdat de vervangende nieuwbouw in vele gevallen geleid heeft tot kwaliteitsverlies van onze gebouwde omgeving.

Stichtse Vecht eruit in 2040?, maar biedt weinig houvast wat betreft het behoud van het gebouwde culturele erfgoed in de toekomst. In de publiek-versie van deze visie komt de term 'cultureel erfgoed' zelfs niet eens voor – en dat terwijl er in de afgelopen halve eeuw veel waardevols verloren is gegaan.

Echter: niet altijd geldt *'alles van waarde is weerloos'* (Lucebert), mits wij bereid zijn te blijven doen wat de HKM bij de oprichting in 1972 formuleerde: *'aandacht (...) vragen voor het gebouwde culturele erfgoed - nu en in de toekomst'*. Die toekomst is nu. ●

Vijftig jaar verenigingsleven in Maarssen: 1972-2022

Carlo de Meijer

Onze Historische Kring bestaat ruim vijftig jaar. In die halve eeuw sinds zijn oprichting is er het nodige veranderd in het Maarssense verenigingsleven. Momenteel zijn er in Maarssen bijna negentig verenigingen actief. Het overgrote deel ervan is in de afgelopen vijftig jaar opgericht. Slechts 15% is er nog over uit het jaar 1972 of daarvóór.

In dit artikel komen kunst- en cultuurverenigingen zoals muziek- en theater- alsmede diverse sportverenigingen langs en ook hobby- en gezelligheidsverenigingen komen aan bod. De zogenoemde serviceclubs zoals Rotary, Lions, Ronde Tafel en Herensociëteit laten we buiten beschouwing, evenals de sociale en economische belangenverenigingen.

Er is niet gestreefd naar een volledige opsomming van alle verenigingen. Het doel is te beschrijven onder welke invloeden de ontwikkeling van het verenigingsleven in de afgelopen halve eeuw heeft gestaan en wat het effect daarvan was.

Spiegel van de samenleving

Verenigingen spelen nog altijd een prominente rol in het leven van velen en blijven dat doen. Zij hebben een belangrijke sociale functie. Er wordt wel eens gezegd: het verenigingsleven is de spiegel van de samenleving.

Daar is het nodige in veranderd. Naast de ontkerkelijking en democratisering vanaf de jaren zeventig zijn we relatief ook steeds welvarender geworden. Bovendien is de individualisering verder toegenomen en heeft de komst van - in die tijd voor onmogelijk geachte - nieuwe technologieën zoals het internet en de daarmee gepaard gaande digitalisering de samenleving grondig doen veranderen. Ook de toenemende vergrijzing heeft duidelijk zijn weerslag op de ontwikkeling van het verenigingsleven in Maarssen in de afgelopen vijftig jaar. Volgens een recent onderzoek van de Rabobank

zijn de belangrijkste redenen om betrokken te zijn bij een vereniging: plezier hebben, ontspanning en een hobby beoefenen. Daarnaast worden ook zaken als meer bewegen of mensen ontmoeten om gezamenlijk interesses te delen als motivatie genoemd. Voor sommigen voelt een vereniging zelfs als een tweede thuis; of het nu gaat om een sportvereniging, een hobbyclub of een toneelvereniging.

Verenigingen in 1972

We zijn vijftig jaar terug in de tijd, in 1972, het jaar waarin de HKM werd opgericht. Het kerkelijke/verzuilde verenigingsleven is nog springlevend. De verschillende aan de kerk gelieerde verenigingen, dus op confessionele grondslag gebaseerd, spelen een voorname rol in de Maarssense samenleving. Dit geldt zowel op het gebied van kunst en cultuur, maar ook op het gebied van sport en ontspanning.

Een interessant verhaal uit die tijd is van de hand van J. van Veldhuizen. Hij schreef in de jaren tachtig in ons Periodiek een artikel met als titel 'Een eeuw Heilig Hartparochie Maarssen'. Daarin beschrijft hij ook de verschillende verenigingen die door de Rooms-Katholieke Kerk in Maarssen waren geïnitieerd. Het was met name met de komst van pastoor Ariëns in 1908 dat het verenigingsleven in de parochie Maarssen een hoge vlucht nam. Tijdens zijn pastoraat, dat tot 1928 duurde, stichtte hij tal van verenigingen. We zullen er in dit artikel een aantal uitlichten die in 1972 nog bestonden.

Kunst- en cultuurverenigingen

Maarssen kende in die tijd een veelheid aan mannen-, vrouwen- en jongerenkoren, zoals het in 1912 opgerichte interkerkelijke koor Credo en Excelsior, destijds de oudste nog bestaande vereniging in Maarssen.

Er waren ook diverse toneelverenigingen waaronder RokaToma (Rooms-Katholiek Toneel Maarssen), opgericht in 1932 door de latere kardinaal Alfrink als geestelijk adviseur en in 1970 omgedoopt tot Maarssen '32.

1
Rooms-katholieke Toneelvereniging Maarssen '32: Website Toneelvereniging Maarssen '32.

Vergeet vooral niet de muziekverenigingen zoals het begin jaren twintig van de vorige eeuw op protestants-christelijke grondslag opgerichte Soli Deo Gloria, ofwel SDG. Het eerste optreden van SDG was op 12 september 1923. De jonge Tienhovense fanfare gaf haar eerste openbare uitvoering

hoog boven de daken van de woningen vanaf de kerktoren.

Er waren destijds ook verenigingen actief die niet op kerkelijke, maar op een andere levensbeschouwelijke grondslag waren gebaseerd. Zoals toneelvereniging Kunst en Strijd, ontstaan in 1929 op socialistische grondslag in de Friezenbuurt, voortkomend uit het zangkoor De Stem des Volks. Sommige van deze verenigingen bestaan nog steeds, zoals deze laatste onder andere naam, maar hun originele levensbeschouwelijke grondslag is wel vervaagd.

Sportverenigingen

Er zijn diverse sportverenigingen: voetbal, zwemmen en waterpolo, volleybal, handbal, korfbal etc. die aanvankelijk ook waren opgericht op confessionele grondslag. Voorbeeld is de voetbalvereniging VV Maarssen; opgericht als MFC in 1927 op protestantse grondslag met 25 leden en aangesloten bij de protestantse, later christelijke voetbalbond. Toen in 1932 werd

besloten om op zondag te gaan spelen, verliet een aantal bestuursleden en spelers om principiële redenen de vereniging. De vereniging MFC sloot zich aan bij de KNVB en omdat er al een vereniging bestond onder de naam MFC werd de verenigingsnaam VV Maarssen.

Een andere sportclub is DWSM (Door Wilskracht Sterk Maarssen), opgericht als katholieke club in 1937 met de nodige voorlopers. De in 1963 opgerichte rooms-katholieke handbalvereniging

2
CZOV Excelsior: Archief HKM.

ABIM (Alle Begin Is Moeilijk) wordt later onderdeel van DWSM.

We zien in die tijd ook al een toenemende overgang van verenigingen naar een meer neutrale, algemene grondslag. Er bestonden sinds lange tijd niet kerkelijk gebonden sportverenigingen, zoals de Fuut; in 1929 begonnen als MZ&PC (Maarssense Zwem- en Polo Club). Later werd de naam veranderd in De Fuut. Rond 1940 zijn deze twee namen samengevoegd tot de huidige naam: MZ&PC De Fuut. De vereniging was destijds opgericht door de burgers van Maarssen die vonden dat zij ook recht hadden op de mogelijkheid om te zwemmen. Dit was eerder namelijk alleen weggelegd voor de hogere standen van Maarssen en daar werd de eenvoudige burgerij niet bij geduld. Het zwembad werd dan afgehuurd en zodanig afgebakend dat alleen de hoge heren er konden zwemmen. Trainingen werden in het begin gegeven in een particulier buitenwatertje dat beheerd werd door de heer Van Ede, door de oudere leden dan ook 'Zwembad Van Ede' genoemd.

Daarnaast waren er in 1972 diverse traditionele, op neutrale of algemene grondslag gebaseerde hobbyclubs en gezelligheidsverenigingen zoals de Kegelclub Maarssen bij Ome Klaas aan de Langegracht, opgericht rond 1930.

Vijftig jaar later: 2022

We zijn nu vijftig jaar verder: het jaar 2022. Het verenigingsleven in Maarssen is inmiddels sterk veranderd. Verenigingen kwamen en gingen. Het overgrote deel van de verenigingen die tegenwoordig actief zijn, is in de afgelopen vijftig jaar opgericht. Slechts 15% is er nog over uit het jaar 1972. Veel van het traditionele verenigingsleven is verdwenen. De groeiende ontkerkelijking heeft daarbij een grote rol gespeeld. Door de maatschappelijke veranderingen, de toenemende welvaart, de individualisering, het internet en de digitalisering, alsmede de toenemende vergrijzing, zijn de behoeftes fundamenteel veranderd en heeft het verenigingsleven een grote metamorfose ondergaan.

Ontkerkelijking

Vanwege de teruglopende betrokkenheid bij het kerkelijk leven moesten vele door kerken geïnitieerde verenigingen ermee stoppen. Het meest

recente voorbeeld is de CZOV (Christelijke Zang- en Oratorium Vereniging) Excelsior. In 2022 moest ze na bijna 100 jaar noodgedwongen ermee ophouden wegens gebrek aan bestuurs- en koorleden.

Modernisering van de economie

De modernisering van de economie, de komst van nieuwe beroepen en het wegvallen van oude beroepen hebben ervoor gezorgd dat bepaalde traditionele verenigingen zijn verdwenen of nauwelijks nog bestaan. Denk daarbij aan verenigingen voor duivenmelkers en geitenfokkers. Desondanks bestaat er nog altijd de in 1987 opgerichte Postduivenvereniging Maarssen.

Uit de tijd

Ook andere - vroeger niet weg te denken - verenigingen hebben het moeilijk, omdat ze zogenaamd niet meer van deze tijd zijn. Denk daarbij aan fanfares en harmonieën met haar majorettes, maar ook (volks)dansclubs. Deze zijn grotendeels uit het Maarssense verenigingsbestand verdwenen. Zelfs wandelvereniging De Vechtkanters is inmiddels opgeheven. Er zijn echter ook uitzonderingen zoals het Maarssense Fanfare Corps dat in maart van het jaar 2022 haar 100-jarig bestaan vierde, terwijl het Zuilens Fanfare Corps in 2019 120 jaar bestond.

Vergrijzing

Bij bepaalde verenigingen is in het ledenbestand de vergrijzing sterk toegenomen en is het aantal leden dat de vereniging wil leiden fors afgenomen. De vergrijzing wordt met name bij traditionele verenigingen als biljarten, dammen en kaarten gevoeld. Een positieve uitzondering is bridge: er bestaan niet minder dan vijf bridgeclubs in Maarssen. Ook zijn er nog de in de jaren zeventig opgerichte Klaverjasclub Maarssenbroek en niet te vergeten de schaakvereniging Vegtlust.

Individualisering

De toenemende individualisering van de maatschappij heeft ook haar weerslag. Jongeren zijn voor deze traditionele verenigingen niet meer of veel minder te porren. Ze vinden het niet meer van deze tijd. Ze hebben het steeds drukker met andere dingen en bovendien hebben zij een overvloed aan keuzes voor invulling van hun vrije tijd. Dit komt

mede door de mogelijkheden van digitalisering en sociale media. Hoewel er nog wel verenigingen zijn 'in fysieke vorm' hebben ze tegenwoordig concurrentie gekregen van het internet. De digitalisering van de samenleving heeft de interesse van velen om 'op een club gaan' sterk doen verminderen. Met internet, Facebook, games etc. zijn er zoveel andere mogelijkheden ontstaan om je tijd door te brengen. Mensen zitten liever en steeds langer achter de computer.

De lees- of praatclubjes van vroeger zijn veranderd in Facebookpagina's, waarop iedereen kan meelezen of meepraten. Men bereikt hiermee bovendien een veel groter publiek. Verenigingen voor amateur- of hobbyfotografen bijvoorbeeld zijn er ook steeds minder. Door de digitalisering kan iedereen individueel makkelijk foto's maken en delen via diverse media zoals Instagram. Waarom dan lid worden van een fysieke vereniging?

Traditionele verenigingen die overleefden

Het traditionele verenigingsleven is echter niet helemaal verdwenen, omdat er nog steeds behoefte aan blijkt te zijn. Sommige dingen zijn namelijk van alle tijden. Ondanks de toenemende ontkerkelijking zijn er nog steeds door de kerk georganiseerde verenigingen. Dat geldt met name voor de diverse kerkkoren zoals het rooms-katholieke kerkkoor Sint Caecilia, het protestants kerkkoor Maarssen, het jongerenkoor Needed, het rooms-katholieke dameskoor Concordia en het interkerkelijk koor Credo.

Het in 1922 opgerichte SDG uit Tienhoven vierde in 2022 zelfs haar 100e verjaardag.

Ook een aantal traditionele kunst- en cultuurverenigingen heeft het overleefd. Denk aan Theatergroep Maarssen '32 (1932), of aan toneelgroep Voetlicht (in 1965 een afsplitsing van het toenmalige Kunst en Strijd). Ook de Scouting Jan Campert Groep (1947), de Accordeonvereniging Maarssen, en de IVN Jeugd natuurwerkgroep (1960) en VNF Rangerclub (1961) zijn nog altijd actief.

De traditionele sporten blijven ook een belangrijke bezigheid onder de Maarsdense bevolking. Dat geldt bijvoorbeeld voor de in 1934 in Tienhoven opgerichte korfbalvereniging OVVO (Op Volharding

Volgt Overwinning), gymnastiekvereniging GEMS (1950) en de in 1957 opgerichte gymnastiekvereniging Helios Maarssen. Maarssen telt momenteel naast de bridgeclubs en de schaakvereniging Vegtlust, een volleybalvereniging VOC Maarssen, een judoclub Barberlo en drie voetbalverenigingen: VV Maarssen, DWSM en OSM.

3

VV Maarssen: Website VV Maarssen.

Nieuwe verenigingen verschenen

In de afgelopen vijftig jaar zijn er ook heel wat nieuwe verenigingen bijgekomen. Er is daarbij het nodige veranderd in de samenstelling ervan en ook in de aard en de opzet. Dat heeft alles te maken met de vele veranderingen/ontwikkelingen die er de afgelopen vijftig jaar hebben plaatsgevonden.

In de jaren zeventig neemt de welvaart toe en mede dankzij een toenemende democratisering worden de maatschappelijke verschillen kleiner. Daardoor ontstaan ook de mogelijkheden om in de vrije tijd aan - voorheen ondenkbare of onhaalbare - activiteiten wat betreft kunst en cultuur deel te nemen of voorheen financieel onbereikbare en voorheen elitaire sporten te gaan beoefenen. Ook de bouw van nieuwe wijken en de komst van nieuwe Nederlanders zorgden voor de oprichting van nieuwe verenigingen.

Kunst en cultuur

Voorop het gebied van kunst en cultuur zijn er de nodige nieuwe verenigingen bijgekomen. Zo zag bijvoorbeeld het Grafisch Atelier Maarssen in 1978 het licht, in het leven geroepen door allemaal enthousiaste liefhebbers van het grafisch werk, die elkaar waar nodig helpen en inspireren. Er worden

door hen regelmatig exposities van hun werk georganiseerd in Maarssen en omgeving. Denk ook aan de vereniging Maarssense Kunstschilders, opgericht in 1987, en de vereniging Kunstronde Vecht en Plassen uit 1990.

Ook op het gebied van toneel is er nog voldoende animo. In 2005 ontstond er de theatergroep Maskerade door een fusie van Kunst en Strijd en Metovelo uit Maarssenbroek.

Theatergroep Maskerade: Website Theatergroep Maskerade.

Maarssenaren blijven natuurlijk muziek maken en ook zingen is nog steeds een belangrijke bezigheid in de vrije tijd. Terwijl de oude op confessionele grondslag berustende koren het moeilijk hebben of zijn verdwenen, zijn er allerlei nieuwe koren bijgekomen. Denk daarbij aan Salonorkest Café Noir (1993) en aan de komst van verschillende nieuwe koren zoals vrouwenkoor Cantates (1997), het gemengd koor MASK (Musica Alder Soetste Const), in 1989 in Maarssen opgericht door een aantal enthousiaste zangers die wilden zingen onder leiding van een professionele dirigent. Denk ook aan Sound Around (2012), het Kamerkoor (2014), het in 2003 met 25 leden gestarte Grachtenkoor (inmiddels bestaand uit 40 vrouwen) en aan het niet weg te denken shantylkoor De Vechtse Parlevinkers.

Dit was eerder namelijk
alleen weggelegd voor
de hogere standen van
Maarssen...

Shantylkoor De Vechtse Parlevinkers: VAR NWS, 8 januari 2020.

Sport

Op sportgebied is er ook het nodige veranderd. Ging men vroeger massaal 'op voetbal', sinds het begin van de jaren zeventig krijgen hockey, tennis en zeilen bij een steeds grotere groep de voorkeur. Voorheen vooral beschouwd als elitesporten, worden deze sporten steeds meer bereikbaar voor grotere groepen in de samenleving. De toenemende welvaart zal hier zeker een rol hebben gespeeld, omdat de veelal hogere contributies en de dure benodigde uitrusting een minder hoge drempel zijn geworden.

In 1972 wordt de Maarsse Hockey Vereniging MHV opgericht. Inmiddels kent de club ruim 1600 leden en behoort daarmee tot de tien grootste hockeyclubs van het land. Ook andere sportverenigingen zoals tennisvereniging Luck Raeck (1978) en OSM (1975) in Maarssenbroek kunnen op een grote belangstelling rekenen. Een ander voorbeeld: uit een groep enthousiaste schaatsers ontstond

in maart 1968 schaatsvereniging De Vechtstreek. Aanvankelijk konden de leden alleen op natuurijs en later op de kunstijsbaan in Amsterdam schaatsen. Toen ook Utrecht in 1970 een kunstijsbaan kreeg, groeide de schaatsvereniging tot het huidige aantal van 425 leden.

Nieuwe wijken en nieuwe Nederlanders

Ook de uitbreiding van Maarssen door de bouw van nieuwe wijken heeft gezorgd voor de oprichting van nieuwe verenigingen, zowel op het gebied van kunst en cultuur als op sportgebied. Deze verenigingen werden opgericht omdat sommigen in de nieuwe wijk Maarssenbroek de stap naar Maarssen-Dorp toch een 'brug te ver' vonden. Zo startte in 1975 de scouting met een vereniging in Maarssenbroek: Scouting Marsua. Daarnaast verschenen in deze wijk het eerdergenoemde dameszangkoor De Vechtse Parels (2003) en Sound Around (2012).

Diverse sportverenigingen zagen in de loop der

6

Clubhuis MHV Maarssen. Foto Carlo de Meijer.

jaren het levenslicht in Maarssenbroek. Zoals de in 1977 opgerichte Omni Sport Vereniging Maarssenbroek (OSM) die tegenwoordig verschillende sportonderdelen omvat, waaronder atletiek, badminton, basketbal, tennis, voetbal, wielrennen, atletiek en trimmen. In 1978 werd LTCM (Lawn

OSM Badminton. Website OSM Maarssen.

Tennis Club Maarssenbroek) opgericht en in datzelfde jaar zag ook de Bridgeclub Maarssenbroek het levenslicht.

Verenigingen voor nieuwe Nederlanders

De komst van nieuwe Nederlanders zorgde ervoor dat nieuwe verenigingen werden opgericht, in eerste instantie specifiek op hen gericht, zoals de folkloristische dans- en theatergroep OZAN, maar in toenemende mate ook multiculturele verenigingen om de culturele kloof te overbruggen. Veel jongeren met een migratieachtergrond hebben inmiddels ook de weg naar bestaande sportverenigingen gevonden. Dat geldt met name voor de voetbalclubs DWSM, VV Maarssen en OSM.

Terugkeer buurtverenigingen

Een nieuw en interessant fenomeen is de terugkeer van de buurtvereniging. Vele in buurten ontstane verenigingen namen vroeger een specifieke plek in binnen het Maarssense maatschappelijke leven. Zij droegen een heel serieus karakter, waarbij het

vooral ging om burenplicht en burenhulp. Dit type vereniging is in de loop van de jaren verdwenen als gevolg van de ontwikkeling van onder meer het sociale zekerheidsstelsel.

De afgelopen jaren is echter met de bouw van nieuwe wijken het aantal buurt- of zoals we dat tegenwoordig noemen wijkverenigingen fors toegenomen. Vooral ook om binnen de gemeente de belangen van de wijk te behartigen. Met de komst van nieuwe bewoners - veelal van elders afkomstig - is de behoefte om 'de burens te leren kennen' groot. Inmiddels zijn er buurt- en wijkcomités in Zandweg-Oostwaard, OpBuuren, De Reizende Man, de Friezenbuurt, maar ook in de diverse wijken van Maarssenbroek, terwijl die in de meeste overige wijken van Maarssen-Dorp nog altijd actief zijn of weer zijn opgestart.

Verenigingsleven door corona onder druk

Het verenigingsleven - ook in Maarssen - stond de afgelopen paar jaar door de coronacrisis onder grote druk. Tijdens de lockdown vielen de fysieke verenigingsactiviteiten voor een groot deel stil. Competities werden opgeschort, optredens geannuleerd en bijeenkomsten afgelast. Velen missen of misten hun club en zijn in deze periode niet of nauwelijks op de vereniging geweest. Gelukkig begint het verenigingsleven weer op gang te komen.

Gemeente Stichtse Vecht zet zich in voor kunst en cultuur

Het verenigingsleven staat echter niet alleen. Om de cultuur, cultuuruitingen en de verschillende verenigingen in de (nieuwe) gemeente Stichtse Vecht te ondersteunen en nieuwe initiatieven te stimuleren is in 2017 het Cultuurfonds Stichtse Vecht opgericht. Daarnaast heeft de gemeente sinds 2019 ook een echte cultuurmakelaar en is de Stichting Vechtsnoer in het leven geroepen. Het Cultuurfonds Stichtse Vecht is een samenwerking tussen de gemeente Stichtse Vecht en het Prins Bernhard Fonds. Doel is het borgen en stimuleren van cultuur en cultuuruitingen, het bevorderen van de cultuurdeelname van en door inwoners, het informeren en enthousiasmeren van inwoners en bezoekers over de diverse cultuurbronnen die de gemeente te bieden heeft, het versterken van de cultuursector in de gemeente en het stimuleren van

de onderscheidende cultuuractiviteiten. Het fonds ondersteunt ook financieel de verenigingen en hun initiatieven. Zo werden in het eerste kwartaal van 2022 16 projecten voor een totaalbedrag van € 39.000 gesponsord. Over heel 2021 werden in totaal 35 projecten gesteund voor een bedrag van € 160.000.

Cultuurmakelaar

Marcel Blekendaal, bekend als de Polderwachter, is sinds 2019 als cultuurmakelaar in de gemeente

8

Cultuurfonds Stichtse Vecht. Website Cultuurfonds Stichtse Vecht.

Stichtse Vecht benoemd. De cultuurmakelaar is ondergebracht bij de Stichting Vechtsnoer (zie hieronder) en heeft als opdracht verbindingen te leggen tussen de culturele organisaties onderling en tussen de levende kunst en ons erfgoed en vraag en aanbod op elkaar af te stemmen. Daarnaast organiseert de cultuurmakelaar bijeenkomsten, staat met raad en daad klaar bij culturele activiteiten en verzorgt de activiteitenagenda teneinde de kunst en cultuur in de gemeente meer onder de aandacht te brengen. Met de toenemende digitalisering vinden bovendien steeds meer georganiseerde activiteiten online plaats; dus niet meer live vanuit een van de kernen. Daar speelt de cultuurmakelaar op in.

Stichting Vechtsnoer

Stichting Vechtsnoer is een uniek museaal en cultureel samenwerkingsverband. In deze stichting werken partijen vrijwillig - maar niet vrijblijvend - samen om de waarde van het cultuurlandschap van de Vechtstreek als 'museum zonder muren' voor een breed publiek onder de aandacht te brengen. Dit doet zij door het organiseren van evenementen samen met ondersteunende instellingen en

In het eerste kwartaal van
2022 werden 16 projecten
gesponsord voor een
totaalbedrag van € 39.000

stichtingen, en door het bundelen en communiceren van nuttige inhoud.

Daarnaast representeert Stichting Vechtsnoer ook het culturele veld richting de gemeente Stichtse Vecht. Aangesloten bij Vechtsnoer zijn musea, bezienswaardigheden, archieven en bibliotheken, historische kringen en andere betrokken organisaties in de gemeente Stichtse Vecht.

De vereniging van morgen

Verenigingen komen, verenigingen gaan; dat zullen we altijd blijven zien. Sommige veranderen misschien van vorm, maar de behoefte aan samen dingen doen en onderling contact blijft. Mensen zullen zich altijd in groepjes blijven organiseren, ondanks de individualisering van de samenleving. We blijven tenslotte sociale dieren.

Juist nu andere sociale netwerken afbrokkelen of verdwijnen, bieden verenigingen nog altijd een plek om elkaar te ontmoeten en om maatschappelijke relaties en netwerken te kunnen ontwikkelen. Verenigingen moeten daarbij echter niet stil blijven staan, maar dienen telkens weer de nodige creativiteit en inventiviteit aan de dag te leggen om te overleven en succesvol te zijn. Dat geldt ook in onze gemeente Stichtse Vecht. ●

Bronnen

J. van Veldhuizen, Een eeuw Heilig Hartparochie Maarssen

Periodiek HKM

Verenigingsmonitor Maarssen 2010

Diverse sites van verenigingen op het internet
SDG Tienhoven: al een eeuw tijdloos, Klankwijzer, 2022

Vind jouw vereniging in Maarssen, Vereniging-info.nl
Verenigingen in Maarssen, Cylex.nl

Vind jouw sportvereniging in Maarssen, Sportvereniging-info.nl

het oude regthuys
 eetcafé • feestcafé • catering

laan van niftarlake 101 • 3612bp • tienhoven
 telefoon 0346 - 28 13 82 • website hetolderegthuys.nl

HAIRFASHION

maarsse

HAIRFASHION MAARSSEN
 PROFESSIONALS
 IN HAARVERZORGING

EEN MOMENT
 VOOR JE HAAR
 EN VOOR JEZELF

PERSOONLIJKE AANDACHT EN DESKUNDIG ADVIES

DIRECT EEN AFSpraak MAKEN
 TEL. 0346 562032
 HAIRFASHIONMAARSSEN.NL

OF DOWNLOAD
 ONZE APP

HAIRFASHION MAARSSEN | KAATSBAAN 3 | MAARSSEN

Kaatsbaan 48
 3601 ED Maarsse
 0346-562122
www.degraaffmaarsse.nl

slapen/bedmode/lingerie/linnenshop

- aankoop • taxaties
- verkoop • hypotheken
- verhuur • nieuwbouw

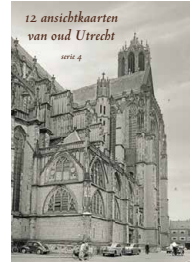
Sterk door Service!

Nassaustraaf 14
 3601 BG Maarssen
 0346 - 58 50 30

ritter@era.nl
www.eraritter.nl
 erarittermakelaardij
 @ERA_Ritter

**Afbeeldingen en foto's uit een andere tijd. Kunst van alle tijd.
 Gevat in doosjes met ansichtkaarten. **Bekijk onze website!****

muldershouse.nl